

Overleven in Utrecht

Een kwalitatief onderzoek naar de
Marroncultuur in Utrecht.

30 juni 2010

In opdracht van gemeente Utrecht
Programma Diversiteit & Integratie
Begeleider: Walther Kok

In het kader van het bachelorproject ASW 2009-2010
Eline Boersema - 3112411
Begeleidende docent: Gerrit-Bartus Dielissen

VOORWOORD

Deze rapportage is het eindresultaat van mijn onderzoek naar de Surinaamse Marrongemeenschap in Utrecht. Na zo'n tien maanden komt een einde aan het project waarmee ik mijn bachelor Algemene Sociale Wetenschappen aan de Universiteit Utrecht afrond. Met veel plezier heb ik mij de afgelopen maanden bezig gehouden met de identiteitsbeleving en manifestatie van Marrons in Utrecht en de rest van Nederland, een gemeenschap waarvan ik tot september 2009 het bestaan niet eens kende. Tijdens het project heb ik enorm veel geleerd over het uitvoeren van een onderzoek en vooral over de Marrons – een hele bijzondere, mooie gemeenschap! Daar ben ik dankbaar voor.

De Marrons zijn op mijn pad gekomen door de voormalig programmadirecteur Diversiteit en Integratie bij de gemeente Utrecht. Hij gaf mij de kans mijn bacheloronderzoek uit te voeren binnen de kaders van de gemeente. Walther Kok wil ik hartelijk bedankt voor het bieden van die kans en voor de vele ondersteuning en betrokkenheid tijdens het project. Zijn –soms kritische– opmerkingen inspireerden, motiveerden en gaven inzicht. Bovendien kreeg ik een fijne werkplek, met behulpzame, geïnteresseerde collega's. Bedankt daarvoor!

Daarnaast ben ik mijn begeleider van de universiteit, Gerrit-Bartus Dielissen, dankbaar voor de sturende en inspirerende aanwijzingen. Zijn inzicht, kennis en interesse hebben mij de nodige ondersteuning gegeven tijdens het uitvoeren van het onderzoek.

Bovendien wil ik de respondenten en enkele contactpersonen bij SaMON bedanken voor de hulp die zij geboden hebben en de tijd die ze voor mijn onderzoek hebben vrijgemaakt. Wat was het fijn dat er zo veel mensen klaarstonden om mee te werken aan de interviews! De openheid, de eerlijkheid en het vertrouwen van de respondenten waren ontzettend plezierig en hebben mij vele malen gemotiveerd tijdens het onderzoek.

Ik hoop dat u, als lezer, net zo nieuwsgierig zult raken naar de bijzondere cultuur en achtergronden van deze groep mensen!

Utrecht, juni 2010

Eline Boersema

De foto op de voorpagina is afkomstig van het affiche van de tentoonstelling 'Kunst van Overleven' in het Tropenmuseum, Amsterdam.

SAMENVATTING

In opdracht van het programma Diversiteit en Integratie van de gemeente Utrecht is er kwalitatief onderzoek gedaan naar de Surinaamse Marrongemeenschap in Utrecht en andere gemeenten in Nederland. De centrale vraagstelling was: *Wat zijn de wensen van Marrons in Utrecht voor hun groepsmanifestatie en identiteitsbeleving en hoe verhouden de wensen zich tot het beleid van de gemeente Utrecht?*

De vraagstelling is beantwoord met behulp van interviews onder twee onderzoeksgroepen: een grotere groep die bestaat uit Marrons, woonachtig in (de omgeving van) de gemeente Utrecht en een kleinere groep die bestaat uit werknemers van de gemeente Utrecht die in hun werkzaamheden te maken hebben met de ondersteuning van migrantenzelforganisaties (MZO's). Aan de eerste groep is gevraagd hoe zij zich manifesteren, hoe zij hun identiteit beleven in de context van de Nederlandse maatschappij en wat hun wensen zijn op deze gebieden. *Groepsmanifestatie* is opgedeeld in drie aspecten, namelijk *zichtbaarheid*, *etnische identificatie* en de manier waarop de groep *een beroep doet op de (lokale) overheid*. *Identiteitsbeleving* is geoperationaliseerd aan de hand van een definitie van Verkuyten (2005). Uit de interviews is gebleken dat Surinaamse Marrons niet zichtbaar zijn in Utrecht en de rest van Nederland voor de dominante autochtone bevolking en niet worden herkend als Marrons. De onderzoekspopulatie is echter goed geïntegreerd op sociaal-economisch vlak. De etnische identificatie van Marrons met hun achtergrond leeft de laatste jaren op: de gemeenschap lijkt zich te realiseren dat de cultuur begint te verwateren in Nederland en wil als cultuur erkend worden. In Nederland is, in tegenstelling tot in Suriname, de Marroncultuur niet vanzelfsprekend aanwezig, daarom vindt op persoonlijk en sociaal-cultureel gebied actieve identiteitspolitiek en etnisering plaats, gedreven door een diepliggende trots op de cultuur. De Marrongemeenschap in Nederland richt zich op Utrecht, omdat de gemeente en provincie in de geschiedenis voor de groep een belangrijke rol hebben gespeeld. Marrons in Nederland verlangen naar het behouden van hun cultuur en meer erkenning ervan.

In de interviews met de tweede groep is gesproken over de huidige regelgeving en het politieke klimaat rondom minderheden en migrantenorganisaties. De rol die de gemeente Utrecht speelt met betrekking tot minderheidsgroepen als de Marrons is ondersteunend. Activiteiten die aan bepaalde eisen voldoen worden direct en indirect (via BOEG) gesubsidieerd.

De ondersteuning voor Marrons en andere minderheidsgroepen kan verbeterd worden, vooral door meer en een betere communicatie tussen de gemeente, BOEG en de migrantenorganisaties. Dit is een van de aanbevelingen die uit deze studie naar voren zijn gekomen. Een tweede aanbeveling voor de gemeente is cultuur niet slechts te subsidiëren bij groepen die overlast veroorzaken, in ruil voor een grotere betrokkenheid bij de Nederlandse samenleving, maar om cultuur ook te gebruiken als instrument om een succesvolle groep als de Marrons een positieve impuls te geven.

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
1. Inleiding.....	6
2. Probleemstelling.....	8
2.1 Doelstelling.....	8
2.2 Vraagstelling.....	8
2.3 Relevantie.....	8
3. Literatuuronderzoek	10
3.1 Suriname	10
3.2 Specifieke groep Surinamers: Marrons	12
3.3 Diversiteitsbeleid gemeente Utrecht	18
3.4 Minderheden in een multiculturele samenleving	19
3.5 Dynamiek in het land van aankomst	21
3.6 Conclusies en reflectie.....	27
4. Methodologische verantwoording	29
4.1 Verantwoording onderzoeksstrategie	29
4.2 Dataverzameling en respondenten	29
4.3 Operationalisaties	31
4.4 Data-analyse	32
4.5 Kwaliteit van het onderzoek	33
4.6 Ethische kwesties	34
5. Resultaten en analyse	35
5.1 Beantwoording deelvraag 1.....	35
Resultaten.....	35
Analyse.....	41
5.2 Beantwoording deelvraag 2.....	46
Resultaten	46
Analyse	47
5.3 Beantwoording deelvraag 3	49
Resultaten	49
Analyse	51
5.4 Beantwoording deelvragen 4 en 5	53
Resultaten	53
Analyse	56
6. Conclusie en discussie	58
6.1 Conclusies	58
6.2 Discussie	58

6.3 Aanbevelingen	60
7. Reflectie.....	61
8. Referenties	63
9. Bijlagen	65

1. INLEIDING

Utrecht wordt ook wel de ‘Marronhoofdstad’ van Nederland genoemd, volgens de Samenwerkende MarronOrganisaties Nederland (SaMON). In de jaren ‘60 vestigden de eerste Marrons, één van de oudste, inheemse bevolkingsgroepen uit Suriname, zich in Zeist, waar een belangrijke vestiging van de Evangelische Broedergemeente is gevestigd. Marrons voelden zich verbonden met de Broedergemeente door het zendingswerk dat door deze gemeente verricht was in de binnenlanden van Suriname. Aangezien Utrecht meer mogelijkheden bood op het gebied van onderwijs, werk en vrijetijdsbesteding, vestigden veel Marrons zich in deze stad. Vanuit Utrecht begonnen de Marrons hun integratieproces in Nederland en vingen, volgens SaMON (2008), andere Marrons op die vanuit Suriname naar Nederland kwamen. Volgens SaMON beschouwt de Marrongemeenschap in Nederland de gemeente Utrecht als haar thuisbasis, maar of deze bewering door meer partijen ondersteund wordt, is onduidelijk. De in november 2009 gestarte tentoonstelling ‘Kunst van Overleven’ in het Tropenmuseum, die gaat over de Marroncultuur uit Suriname, lijkt de opvatting niet te onderbouwen: de tentoonstelling laat namelijk vooral Marrons uit Rotterdam, Den Haag en Amsterdam spreken over hun leven als Marron in Nederland.

In maart 2008 heeft SaMON een conferentie georganiseerd, die gewijd is aan het thema ‘integratie’. Op deze conferentie constateert SaMON dat de Marrongemeenschap, -geschiedenis en -cultuur onbekend zijn: de Nederlandse samenleving, maar ook de Utrechtse samenleving, kent de Marrons niet. Met de motivering dat ‘onbekend onbemind maakt’, vraagt SaMON zich af hoe de onbekendheid doorbroken kan worden. Niet alleen heerst er onbekendheid over de manier waarop de Nederlandse samenleving tegen de groep Marrons aankijkt, maar ook binnen de eigen groep neemt volgens SaMON de kennis over de Marronachtergrond af. Zo zijn Marronkinderen vaak minder bekend met hun culturele achtergrond dan hun ouders.

De gemeente Utrecht heeft zo nu en dan met de Surinaamse Marrons te maken, wanneer Marronorganisaties een beroep doen op de gemeente, in de vorm van bijvoorbeeld een vraag om subsidie of een toespraak door burgemeester of wethouder tijdens een Marronbijeenkomst. Bij de gemeente Utrecht is de Marrongemeenschap echter ook redelijk onbekend. De Marrons spelen namelijk bij thema’s van diversiteit en integratie geen (grote) rol en het is onduidelijk wat hun wensen zijn over de manier waarop zij zich in Utrecht manifesteren en hun identiteit beleven. Zo vraagt de voormalig programmadirecteur Diversiteit en Integratie in Utrecht zich onder andere af, of en hoe Marrons in Utrecht zich identificeren met hun achtergrond en etniciteit, hoe zij zichtbaar zijn in de Utrechtse samenleving, of en op welke manier de gemeenschap een beroep doet op de gemeente Utrecht en hoe ze hun Marronidentiteit beleven.

De specifieke vraag die de gemeente Utrecht stelt is: *Wat zijn de wensen van Marrons in Utrecht voor hun groepsmanifestatie¹ en identiteitsbeleving en hoe verhouden de wensen zich tot het beleid van de gemeente Utrecht?* In dit onderzoek wordt geprobeerd antwoorden te vinden op deze vragen. Ten eerste wordt bekeken hoe de manifestatie en identiteitsbeleving van Marrons momenteel plaatsvindt in de gemeente Utrecht. Hierbij wordt onder andere bestudeerd, of de gemeente Utrecht de thuisbasis van de Marrons in Nederland is. Ten tweede wordt nagegaan, wat de wensen zijn van Marrons op het gebied van hun identiteitsbeleving en manifestatie in Utrecht. Omdat de voormalig programmadirecteur Diversiteit en Integratie zich interesseert voor de manier waarop minderheidsgroepen als Marrons 'Utrechters' kunnen worden en zijn, benaderen de laatste twee vragen de situatie van Marrons vanuit het Programma Diversiteit en Integratie van de gemeente.² Zo wordt een antwoord gezocht op de vraag, hoe het huidige beleid van de gemeente Utrecht eruit ziet met betrekking tot minderheidsgroepen als de Marrons. Tenslotte wordt onderzocht, of de gemeente Utrecht in het beleid aan de wensen van Marrons tegemoet kan komen.

---

¹ Onder 'groepsmanifestatie' wordt de manier waarop groepen zich manifesteren verstaan. In welke aspecten dit begrip uiteenvalt, wordt later besproken.

² Deze studie gaat in eerste instantie uit van het programma Diversiteit en Integratie, maar dit programma wordt per juli 2010 beëindigd. Daarom zal dit onderzoek verder kijken dan dit programma en over de hele breedte van het gemeentelijk beleid onderzoeken, wat de rol van Marrons is.

2. PROBLEEMSTELLING

2.1 Doelstelling

De doelstelling van deze studie is het in kaart brengen van de manier waarop het beleid van de gemeente Utrecht en de wensen van de Marrons zich tot elkaar verhouden, op het gebied van groepsmanifestatie en identiteitsbeleving van Marrons.

2.2 Vraagstelling

De vraag die voortkomt uit de geformuleerde doelstelling is:

Wat zijn de wensen van Marrons in Utrecht voor hun groepsmanifestatie en identiteitsbeleving en hoe verhouden deze wensen zich tot het beleid van de gemeente Utrecht?

Deze vraag is op te delen in enkele deelvragen:

1. Hoe manifesteren Marrons zich momenteel in de gemeente Utrecht?
2. Hoe beleven Marrons hun identiteit in de gemeente Utrecht?
3. Wat zijn wensen van de Marrons met betrekking tot identiteitsbeleving en groepsmanifestatie?
4. Hoe ziet het huidige beleid van de gemeente Utrecht er uit met betrekking tot minderheidsgroepen als de Marrons?
5. Kan de gemeente Utrecht in het beleid aan de wensen van Marrons tegemoet komen?

2.3 Relevantie

Het onderzoek is *wetenschappelijk relevant*, omdat het ten eerste nieuwe inzichten zal opleveren in het onderwerp identiteitsbeleving. Dit begrip kan omschreven worden als een innerlijk gevoel van identiteit, dat richting geeft aan de handelingen van en controle over de eigen persoon (Verkuyten, 2005). In de methodologische verantwoording en het theoretisch kader wordt het begrip nader toegelicht. Ten tweede verschaft deze studie inzicht in de manier waarop een groep zich manifesteert, afhankelijk van de politieke en maatschappelijke context. Ook is het onderzoek *relevant op maatschappelijk vlak*, omdat bijgedragen wordt aan kennis over de positie en de wensen van een specifieke groep in Utrecht, namelijk de Surinaamse Marrons. Over deze groep is in Nederland nog erg weinig bekend. Dit onderzoek zal resultaten opleveren die uiteindelijk een suggestie kunnen zijn voor verandering van het gemeentelijk beleid in Utrecht.

Omdat geen kennis beschikbaar is over de groepsmanifestatie en identiteitsbeleving van Marrons in Nederland, zal dit onderzoek *van explorerende aard* zijn. Dit wil zeggen dat een beschrijvende vraagstelling richting geeft aan het onderzoek. De situatie van de Utrechtse Marrongemeenschap zal uitgediept worden, om het inzicht in de leefwereld van Marrons te vergroten.

Verschillende partijen hebben belang bij deze studie. Dit is ten eerste de opdrachtgever van dit onderzoek, namelijk het Programma Diversiteit en Integratie als onderdeel van de gemeente Utrecht. De gemeente Utrecht heeft contacten met enkele Marronorganisaties, ook deze zijn belanghebbenden. Daarnaast kan dit onderzoek interessant zijn voor leden van de Marrongemeenschap die wonen in de gemeente Utrecht of elders in Nederland. Tenslotte hebben alle inwoners van Utrecht te maken met de Marrongemeenschap als minderhedengroep, dus zijn alle Utrechters aan te wijzen als belanghebbenden.

Omdat de maatschappelijke situatie van Marrons in Utrecht complex en dynamisch is, zal de probleemstelling *interdisciplinair* benaderd worden. Een benadering vanuit slechts één discipline zou de situatie niet kunnen weergeven, omdat er veel zaken zijn die een rol spelen in positieverwerving en identiteitsvorming en -beleving van een minderheidsgroep. Meerdere invalshoeken zijn in dit project van belang en er is behoefte aan een theoretische onderbouwing vanuit verschillende disciplines. Zo zullen benaderingen vanuit bijvoorbeeld de sociologie, antropologie, psychologie en politicologie achtereenvolgens inzichten geven in de Marrongemeenschap als minderheidsgroep in maatschappelijk verband, de Marrons als groep waarin een gedeelde geschiedenis en cultuur centraal staan, het innerlijke leven en het gedrag van individuele Marrons en de politieke structuur waarin dit alles plaatsvindt.

Dit onderzoek is *probleemgeoriënteerd*, aangezien een eventueel spanningsveld van de feitelijke situatie van Marrons, hun wensen en het beleid van de gemeente Utrecht nader onderzocht wordt. Wanneer blijkt dat er sprake is van spanningen of meningsverschillen, kan deze studie mogelijk bijdragen aan oplossingen hiervoor.

3. LITERATUURONDERZOEK

Om inzicht te krijgen in de probleemstelling van het onderzoek naar Marrons in Utrecht, wordt in dit deel van de studie literatuur verzameld, die hiervoor relevant is. De vraagstelling van het onderzoek is als volgt geformuleerd: *Wat zijn de wensen van Marrons in Utrecht voor hun groepsmanifestatie en identiteitsbeleving en hoe verhouden de wensen zich tot het beleid van de gemeente Utrecht?* Om een antwoord te vinden op deze vraag, wordt de al beschikbare kennis van enkele zaken besproken.

De doelstelling van deze literatuurstudie bestaat ten eerste uit het beschrijven van bestaande kennis met betrekking tot Suriname, de Surinaamse Marrons, het beleid van de gemeente Utrecht en de situatie van minderheden in Nederland. Dit wordt gedaan in de paragrafen 3.1 tot en met 3.4. Door deze beschrijving worden de achtergrond en context van Marrons in Utrecht duidelijk. Het tweede doel van deze literatuurstudie is het weergeven van bestaande theoretische benaderingen van groepsidentificatie, etnische identiteiten, identiteitsbeleving en de manieren waarop groepen een beroep doen op de overheid, die inzicht kunnen bieden in de processen die spelen binnen minderheidsgroepen als de Marrons. Paragraaf 3.5 gaat in op deze dynamiek in het land van aankomst. Met kennis over de processen en theorieën kan vervolgens bekeken worden, in welke mate deze van toepassing zijn op de Surinaamse Marrons in Utrecht. De literatuurstudie wordt in onderdeel 3.6 afgesloten met enkele conclusies en een reflectie op de besproken literatuur. Dit gehele hoofdstuk is richtinggevend voor het vervolg van het onderzoek.

Theoretische en empirische literatuur

3.1 Suriname

Het land Suriname is een ‘verwantschapland’ van Nederland, wat inhoudt dat er sprake is geweest van een koloniale aanwezigheid van Nederland in dit land. Door deze nauwe band met Nederland is Suriname een belangrijke plaats van herkomst voor een grote groep allochtone Nederlanders. Deze zijn onder andere woonachtig in de gemeente Utrecht, waarop in dit onderzoek de focus ligt.³ Hiervoor is het van belang dat ten eerste een achtergrondbeeld geschapen wordt van de geschiedenis en bevolking van de Surinaamse samenleving. Dit zal in de eerste paragraaf gedaan worden. Daarna zal de migratie van Surinamers naar Nederland behandeld worden.

3.1.1 Surinaamse samenleving

De Republiek Suriname ligt aan de Oostkust van Zuid-Amerika, tussen Guyana, Frans Guyana en Brazilië. Het land is etnisch erg divers als resultaat van (gedwongen) immigratie. In de koloniale tijd werden voor het bewerken van de plantages slaven uit Afrika naar Suriname gebracht (deze slaven

---

³ In 2009 wonen in Nederland in totaal 338 678 mensen van Surinaamse afkomst (CBS Statline, 2009). In Utrecht wonen in 2006 ruim 7 000 Surinamers, wat neerkomt op twee procent van de Utrechtse bevolking. Ter vergelijking, in Amsterdam woonden in 2006 bijna 70 000 Surinamers en in Rotterdam ruim 50 000.

zijn de voorouders van de Bosnegers of Marrons en de Creolen), nadat de oorspronkelijke Indiaanse bevolking grotendeels uitgemoord was.

In 2008 telt Suriname volgens het Nederlandse Ministerie van Buitenlandse Zaken 475 996 inwoners. Bij de zevende volkstelling in Suriname van 2004 waren de verhoudingen tussen de grootste bevolkingsgroepen als volgt: 27,4 % Hindoestanen, 17,7 % Creolen, 14,7 % Bosnegers of Marrons en 14,6 % Javanen. Met de term ‘Creool’ worden negers en kleurlingen bedoeld ter onderscheiding van de Brits-Indiërs, die ‘Hindoestanen’ werden genoemd.

Tot 25 november 1975 was Suriname een Nederlandse kolonie, daarna is het land onafhankelijk geworden. Ferrier, tot dan toe gouverneur, werd de eerste president. Zoals Kruyt en Hoogbergen (2005, zoals weergegeven in Jong & Boersema, 2005) beschrijven, kwam in februari 1980 een oud conflict tussen regering en beroepsmilitairen, over de oprichting van een vakbond, tot uitbarsting, wat uitliep op een militaire staatsgreep op 25 februari 1980. De burgerregering verdween en een aantal van de opstandige militairen, ondermeer Sital en Desi Bouterse, vormde de Nationale Militaire Raad (NMR), die verklaarde de macht overgenomen te hebben. Zij kondigden aan dat zij de corruptie wilden beëindigen en belangrijke hervormingen wilden invoeren. Half maart werd er een burgerregering gevormd en geplaatst onder leiding van Chin A Sen, een vooraanstaand lid van de Partij Nationalistische Republiek (PNR). In de volgende jaren kende Suriname regeringen van verschillende signatuur. Steeds hadden de militairen onder leiding van Desi Bouterse het laatste woord. Een dieptepunt in deze tijd vormden de decembermoorden van 1982, waarbij vijftien prominente oppositieleiden door de militairen werden geëxecuteerd. Deze gebeurtenissen deden de onzekerheid bij de bevolking verder toenemen en sommige Surinamers deden een beroep op het asielrecht in Nederland (Van Heelsum 1997, zoals weergegeven in Odé, 2002).

Tussen 1986 en 1992 werd in Suriname de ‘Binnenlandse Oorlog’ gevoerd. Het conflict speelde tussen legerleider Desi Bouterse en zijn voormalige lijfwacht Ronnie Brunswijk, die behoort tot de bevolkingsgroep van de Marrons. De oorlog ging over de macht over het oosten van het land en de controle over de cocaïnehandel en had zware gevolgen voor Marrons in het binnenland van Suriname. Hele dorpen, infrastructuur en overheidsgebouwen werden verwoest. In maart 1991 werd de vrede getekend onder leiding van Romeo van Russel en in mei 1992 sloten het guerrillaleger van Brunswijk en de groepen die door Bouterse gesteund werden, vrede met de Surinaamse regering, die werd bekrachtigd door president Venetiaan op 8 augustus 1992 (Verschuuren, 1987).

3.1.2 Migratie Surinamers naar Nederland

De migratie van Surinamers vanuit de Nederlandse kolonie naar Nederland kwam op gang na de Tweede Wereldoorlog. De migratie betrof volgens Heelsum en Voorthuizen (2002, zoals weergegeven in Odé, 2002) in deze periode vooral de elite: het waren hoofdzakelijk gegoede blanken en joden, en later ook vooraanstaande Creolen die voor studiedoelinden naar Nederland vertrokken. Pas in de jaren zestig kwam, door krapte op de Nederlandse arbeidsmarkt, de arbeidsmigratie op gang.

De migratiestroom kan opgesplitst worden in vier periodes waarbij verschillende motieven van belang waren voor de migratie. Allereerst werden in 1964 de plannen van de Surinaamse overheid een stuwmeer in de binnenlanden aan te leggen, gerealiseerd. Het meer overstroomde 27 dorpen, waardoor 5 000 tot 6 000 Marrons, een van de bevolkingsgroepen van Suriname, hun woongebied moesten verlaten, aldus Stipriaan & Polimé (2009). Vervolgens bereikte de emigratie naar Nederland een hoogtepunt rond 1974, vlak voor de onafhankelijkheid van Suriname in 1975. Vlak voor 1980, toen de overgangsregeling, die het mogelijk maakte tussen 1975 en 1980 zonder visum naar Nederland te migreren en de Nederlandse nationaliteit aan te nemen, afliep, was er opnieuw een emigratiepiek. De derde aanleiding voor Surinamers om naar Nederland te migreren, heeft te maken met de staatsgreep onder leiding van Desi Bouterse in 1980 en de decembermoorden in 1982. Tenslotte was de Binnenlandse Oorlog die woedde van 1986 tot 1992 voor veel Surinamers een reden om te migreren, onder andere naar Nederland.

Buiten de redenen die verwijzen naar een bepaalde gebeurtenis of tijd, waren voor veel, vaak ongeschoolde Surinamers de structurele werkloosheid en politieke instabiliteit in Suriname aanleiding om te migreren naar de koloniale overheerser. In de loop der tijd was het overigens geen elitekwestie meer: Creolen, Hindoestanen en Javanen van alle sociale klassen vestigden zich in Nederland (Odé, 2002). Zoals eerder is genoemd bestaat de Surinaamse gemeenschap in Nederland uit 338 678 mensen, eerste en tweede generatie (CBS Statline, 2009). Onder hen is sprake van een grote etnisch-culturele verscheidenheid, verschil in opleidingsniveau en in verblijfsduur. Daarom kan de groep niet omschreven worden als een homogene, sociaal-economische categorie.

3.2 Specifieke groep Surinamers: Marrons

Een van de bevolkingsgroepen uit Suriname waarvan leden naar Nederland zijn geëmigreerd en die onder andere terug te vinden zijn in de gemeente Utrecht, is die van de Marrons. In Suriname bestaat 14,7 % van de bevolking uit Marrons, wat neerkomt op een absoluut aantal van 69 971.).

De Marronpopulatie is één van de oudste bevolkingsgroepen uit Suriname met een aparte cultuur. Zoals genoemd, was deze groep slachtoffer van de aanleg van het stuwmeer in de binnenlanden van Suriname in 1964. Ook de Binnenlandse Oorlog zorgde voor veel verwoestingen in Marrondorpen, aangezien deze dorpen zich vooral bevonden in de binnenlanden. Zo richtte het leger in 1986 een massaslachting aan in het Marrondorp Moiwana. Zeker 39 inwoners van het dorp werden vermoord. Veel Marrons hebben met name vanwege deze gebeurtenissen de overtocht naar Nederland gemaakt. SaMON (Samenwerkende MarronOrganisaties Nederland: een overkoepelend orgaan met verschillende Marronstichtingen onder zich) heeft echter enkele documenten gepubliceerd met informatie over de band van Marrons met Utrecht. Zo beschrijft de organisatie dat de Marrons werden opgevangen in Zeist, waar sinds 1793 het Zeister Zendingsgenootschap opereert. Zendingen waren actief in de binnenlanden van Suriname en hebben een band met de Marrons opgebouwd.

Dit onderzoek richt zich op de Marrongemeenschap in Utrecht. Hiervoor is het van belang te weten wat voor groep dit precies is; daarom is het nodig de achtergrond van de Surinaamse Marrons te bespreken. Dit zal in de eerste paragraaf aan de orde komen. Daarna zal de informatie die bestaat over de band die Marrons hebben met Utrecht en Nederland, worden behandeld.

In de wetenschap is redelijk wat literatuur beschikbaar over de Surinaamse Marrons, het meeste is echter geschreven tot aan de jaren '70, vanuit antropologische hoek. In deze bronnen is vooral bekeken hoe de Marroncultuur ontstaan is en hoe deze zich onderscheidt van andere bevolkingsgroepen in Suriname. In november 2009 is aan de bestaande informatie een nieuwe bijdrage geleverd door Alex van Stipriaan en Thomas Polimé. Zij gaan in hun boek 'Kunst van Overleven' in op de vraag hoe een kleine cultuur als die van Marrons overleeft in het tijdperk van mondialisering. Het boek is gelijktijdig uitgebracht met de opening van de gelijknamige tentoonstelling over dit thema in het Tropenmuseum te Amsterdam⁴. Deze actuele bron is interessant voor dit onderzoek, omdat hierin bekeken wordt hoe de Marrongemeenschap er tegenwoordig voorstaat.

3.2.1 Achtergrond Marrons in Suriname

De benaming die Marrons hebben gekregen, vindt de oorsprong in twee terminologieën. Ten eerste werden opstandelingen en vluchtelingen uit de slavernij aangeduid met de term 'marrons', omdat de Spanjaarden, die de eerste kolonisator waren in de Amerika's, het woord 'cimarron' gebruikten om loslopend of weggelopen vee mee aan te duiden. Dit woord pasten zij vervolgens ook toe op gevluchte slaven. Later verdween het voorvoegsel ci- en werd de benaming ook door volgende kolonisators gebruikt (Stipriaan & Polimé, 2009). Ten tweede werd het proces van de vlucht van Afrikanen uit de slavernij op de plantages 'marronage' genoemd (Price, 1976). Marrons waren degenen die erin slaagden in vrijheid een nieuw bestaan op te bouwen (Stipriaan & Polimé, 2009). De weglopers vestigden zich voor lange tijd in de binnenlanden van Suriname en werden ook wel 'bosnegers' genoemd. Deze term werd enkel gebruikt voor de Surinaamse Marrons.⁵ De naam 'bosnegers' is in feite niet helemaal toepasselijk: de ontsnapte slaven vluchtten weliswaar door de bossen, maar vestigden zich het liefst langs de hogere rivieroevers, boven watervallen en stroomversnellingen, die hun voldoende beschutting boden tegen mogelijke achtervolgers en overvallers (Helman, 1977). Volgens Vernooij (1996) worden de leden van de groep soms 'boslandcreolen' genoemd. Rond 1730 begonnen de Marronstammen zich te ontwikkelen (Stipriaan & Polimé, 2009).

De Marroncultuur is bijzonder in de multiculturele Surinaamse samenleving, omdat de oorspronkelijke Afrikaans-negroïde cultuur zich heeft ontwikkeld en nauwelijks nog overeenkomsten vertoont met de uiteenlopende culturen van hun stamgebied. Dit gebied is hoofdzakelijk te herleiden tot de uitgestrekte tropenlanden tussen het Senegal- en het Congo-bekken in midden West-Afrika (Helman, 1977). Enerzijds nemen de Marrons in de Surinaamse samenleving een tussenpositie in,

---

⁴ Ook het boek 'Marrons van Suriname' (2009) van Toon Fey, sluit aan bij de tentoonstelling.

⁵ Marrons zijn ook te vinden in andere landen dan Suriname: met name in landen in Zuid- en Midden-Amerika.

omdat ze erfgoed uit West-Afrika wisten te behouden en te verwerken, traditionele gebruiken toe te passen of prijs te geven en in staat bleken handige gebruiken uit de autochtone Indiase cultuur over te nemen. Anderzijds vertoont hun cultuur talloze symptomen van ‘verwestersing’: door mondialisering komt de Marroncultuur in aanraking met Westerse invloeden. Stipriaan en Polimé gaan hier op in: zij benadrukken dat Marrons op alle mogelijke manieren geïntegreerd zijn geraakt in de omringende wereld en dat migratie inmiddels een bijna vast onderdeel van hun levenspatroon is. Volgens Helman zijn bij Marrons het acculturatieproces, de noodgedwongen aanpassing en culturele winst en verlies bij Marrons duidelijk waarneembaar.

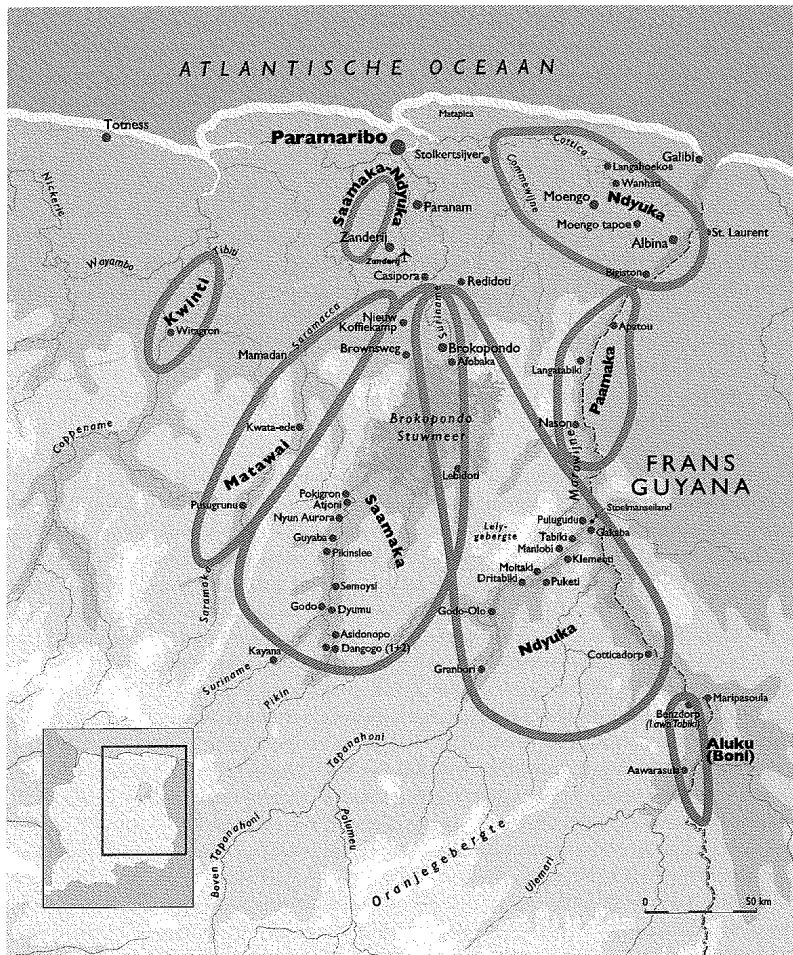
De Surinaamse Marrons, ongeveer vijftien procent van de gehele Surinaamse bevolking, zijn verdeeld in zes groeperingen, die bijeengehouden worden door matrilineaire verwantschapsbanden. De zes groeperingen bestaan uit twee grote en vier kleinere groepen. De twee groten zijn de Djoeka’s, ook wel ‘Aucaners’ genoemd, en de Saramaka’s. Deze twee groepen bestaan beide uit ongeveer 15 000 tot 20 000 mensen, wat samen neerkomt op 40 tot 60 procent van de Surinaamse Marronbevolking. De vier kleinere groepen zijn de Paramaka’s, de Matawai’s, de Kwinti’s en de Aloekoe’s of Boni’s. Deze kleinere groepen bestaan elk uit niet meer dan duizend leden. Alle groepen, behalve de Kwinti’s, hebben een eigen opperhoofd en een formeel bestuur met vier administratieve posities. Tussen de zes groepen bestaan veel fundamentele overeenkomsten, maar wat betreft taal, voeding, kleding, vestigings- en huwelijkspatroon en de wijze waarop loondiensten worden verricht, vallen verschillen op te merken. Vroeger kon bij elk van hen gesproken worden van een geïsoleerde cultuur, maar de laatste decennia vindt meer en meer doorbraak en desintegratie plaats, zeker in de zin van acculturatie en aanpassing aan de ‘machtiger’ Creoolse volkscultuur.

De basis van alle Surinaamse Marrongroepen wordt de ‘lo’ genoemd. De lo omvatte in de beginperiode zelden meer dan honderd mensen, maar in de loop der tijd verenigden de lo’s zich tot stammen. De geografische uitgestrektheid van Suriname en het feit dat de stammen in verschillende periodes gevormd werden, zorgden ervoor dat nooit één grote stam is ontstaan (afbeelding 1).

Volgens Helman (1977) bestaan er enkele gedeelde eigenschappen in de gehele Marroncultuur, die voortkomen uit de voorouderlijke levenswijze. Deze eigenschappen zijn een groot saamhorigheids- en familiegevoel, uitgesproken respect voor vakmanschap, economische weerbaarheid en een avonturistische levensinstelling, in toom gehouden door sterke binding aan traditie en ‘cultus der magie’. Veel Marrons houden zich graag bezig met afwisselende arbeid, zowel thuis als elders, en houden niet van routine en menselijke pressie. Wanneer omstandigheden tegenzitten wordt dit door hen wel aanvaard en weten ze het te rationaliseren, of als gevolg van ‘bovennatuurlijke’ ingrepen op te vatten. De verschillende stammen hebben hun benamingen te danken aan het gebied waarin zij zich oorspronkelijk vestigden, of aan de naam van hun leider.

Op religieus gebied zijn er variaties mogelijk in de verschillende Marronstammen, maar generaliserend kan er gesteld worden dat er steeds sprake is van een God, *Anana*, die schepper is en almachtig, maar die de regelingen in de wereld en van de mensen verder overlaat aan *wenu* of *winti*.

‘Deze helpen de mensen op het goede pad te blijven. Dromen en tekenen zijn evenzovele aanwijzingen van “boven” om tot handelen ten goede en tot harmonie of evenwicht over te gaan’. (Vernooij, 1996, p. 46) De eerste Hernhutters (zendelingen van de Evangelische Broedergemeente in Duitsland) vestigden zich volgens SaMON (2008) onder de Marrons in 1765. Het evangeliseren en onderwijzen van Marrons heeft ervoor gezorgd dat de Marrons een bijzondere band hebben opgebouwd met de zendelingen.

Afbeelding 1. De gebieden in het Surinaamse binnenland waar de zes Marronvolken leven (Stripriaan & Polimé, 2009).

Tegenwoordig lopen Marrongemeenschappen in Suriname aan tegen zware druk voor sociaal-culturele verandering. Het leven in het binnenland is sterk veranderd; er is sprake van een veranderende structuur van dorpen, een veranderende verwantschaps- en bestuursstructuur, andere middelen van bestaan en nieuwe technologieën. Deze veranderingen hebben onder andere voor een omwenteling in het tijdsregime, het verzakelijken en individualiseren van onderlinge relaties en het ondermijnen van het traditionele gezag gezorgd. Volgens Stipriaan en Polimé maken de Marrons die permanent een herkenbaar eigen leven leiden, deel uit van een steeds kleinere minderheid.

3.2.2 Marrons in Utrecht en Nederland

Zoals genoemd is een deel van de leden van de Surinaamse Marrongemeenschap naar Nederland geëmigreerd. In Nederland worden Marrons niet geregistreerd worden als een aparte categorie van Surinamers. De groep is waarschijnlijk te klein voor een aparte benaming en valt in Nederland onder de benaming ‘Surinamers’ of ‘Surinaamse Creolen’. Omdat de groep niet geregistreerd wordt, is het lastig te bepalen hoeveel Marrons zich in Utrecht bevinden. Tijdens een rouwbijeenkomst in 2004 is door een prominent lid van de Marrongemeenschap het totale aantal tussen 15 000 en 20 000 geschat (Vries, 2004). Een andere bron schat dat in Nederland in totaal bij benadering 17 000 Marrons leven (Stadsredactie Utrecht, 2009), wat neerkomt op 5 % van de Surinamers in Nederland. In Suriname is dit percentage 14,7. Relatief gezien zijn er onder de Surinaamse bevolking in Nederland dus de helft minder Marrons dan onder de bevolking in Suriname, wat opmerkelijk is.

SaMON heeft de kennis over de Marrons in Nederland vastgelegd in enkele documenten. De organisatie gaat bijvoorbeeld in op de verbondenheid tussen Marrons en zendelingen in Suriname, die ertoe heeft geleid dat Marrons werden opgevangen in het Zeister Zendingsgenootschap, toen geschoolde Marrons voor het eerst naar Nederland kwamen. Het Zendingsgenootschap ondersteunt onder Marrons het christelijk geloof, onderwijs en gezondheidszorg. De Marrons waren echter volgens SaMON op zoek naar onderwijs, werk en vrijetijdsbesteding; deze vonden ze in de nabije stad Utrecht (SaMON, 2008). Hoe deze band met Utrecht precies geformuleerd kan worden, zal in deze studie onderzocht worden.

SaMON beschrijft dat de eerste grote groep Marrons in de jaren zestig naar Nederland kwam. Omdat in de jaren tachtig de populatie van Marrons in Utrecht sterk groeide, werden vanaf die tijd verschillende stichtingen en verenigingen van Marrons opgericht. Vanaf de eerste viering van de ‘Dag van de Marrons’ in 1981 is deze festiviteit, met uitzondering van één keer, altijd in Utrecht gehouden, net als andere vieringen. Op de Dag van de Marrons wordt de strijd herdacht die Marrons als vrijheidsstrijders hebben geleverd tegen de slavernij en slavenhandel in de achttiende eeuw in Suriname. Deze strijd heeft geleid tot de vredessluiting, die tussen 1760 en 1776 plaatsvond, tussen diverse Marronstammen en de toenmalige Nederlandse koloniale overheid. Deze dag wordt ieder jaar in zowel Nederland als Suriname gevierd. De herdenking in Utrecht staat elk jaar in het teken van een ander thema, dat altijd ingaat op de situatie van Marrons in Suriname of Nederland, zoals integratie van Marrons in Suriname of ontwikkelingshulp vanuit Nederland voor de binnenlanden van Suriname.

In de documenten van SaMON wordt uitgegaan van een sterke band van Marrons met de stad Utrecht. Zo wordt Utrecht bijvoorbeeld als ‘thuisbasis’ van de Marrongemeenschap bestempeld. Bij deze opvatting kunnen echter vraagtekens geplaatst worden. In de in november 2009 geopende tentoonstelling ‘Kunst van Overleven’ in het Tropenmuseum komt bijvoorbeeld niet naar voren dat deze bewering over Utrecht juist is: de tentoonstelling laat vooral Marrons uit Rotterdam, Den Haag en Amsterdam spreken over hun leven als Marron in Nederland.

Zoals in de inleiding van het onderzoek genoemd is, heeft SaMON op de conferentie over integratie in 2008 geconstateerd dat de Marrongemeenschap en haar cultuur en geschiedenis aan een dubbele onbekendheid lijden, namelijk zowel onder Marronkinderen als in de Nederlandse samenleving. Om deze onbekendheid te doorbreken, is door SaMON voorgesteld om een ‘Marronhuis’ te openen: een centrum voor Onderzoek, Studie en Documentatie. Het centrum zal geplaatst worden in Utrecht en moet ‘gezamenlijkheid’ bieden om de unieke geschiedenis en cultuur beter intern en extern te communiceren. Met dit project is SaMON momenteel bezig.

Ook is voor de conferentie een analyse gemaakt van bedreigingen voor de Marrons in Nederland. De constatering dat de Nederlandse politiek Marrons niet ziet, dat succesvolle leden uit de Marrongemeenschap geen band hebben met de achterban, dat er sprake is van rivaliteit en concurrentie, er geen politiek kanaal is en er geen bescherming van het culturele erfgoed bestaat, worden volgens SaMON als bedreigingen ervaren voor de Marroncultuur in Nederland. Op basis hiervan werd tijdens de conferentie de vraag geformuleerd, hoe de Marrons hun participatie in de Nederlandse samenleving en daarbuiten kunnen bevorderen. Als antwoord hierop noemt SaMON dat kansen geformuleerd in termen van het onder de aandacht brengen van de Marrongeschiedenis, het geven van onderwijs over Marrons, onderzoeken naar en documentatie van Marrons en een gezamenlijke geschiedenis en collectieve identiteit ingezet kunnen worden ten behoeve van de interne en externe zichtbaarheid (SaMON, 2008). In dit onderzoek zal verder ingegaan worden op de onbekendheid van de Marrongemeenschap, waar volgens SaMON sprake van is. Ook zal ingegaan worden op de vraag of, en zo ja, welke kansen en bedreigingen voor de Marrons in Utrecht van belang zijn.

3.2.3 Eerdere studies van belang voor Marrons in Nederland

Veel studies in Nederland hebben zich de afgelopen jaren gericht op de theoretische discussie over de integratie van minderheden. In het kader van dit onderzoek zal gekeken worden naar studies over Surinamers. Hierbij zal besproken worden of en hoe deze studies relevant zijn voor het onderzoek naar Marrons in Utrecht.

Ten eerste gaan Vermeulen en Penninx (1994, zoals weergegeven in Odé, 2002) in op de relatie tussen de normatieve (sociaal-cultureel) en structurele (sociaal-economische positie) integratie van minderheden. Hun onderzoek heeft uitgewezen dat de groep van Creoolse Surinamers een zwakke interne cohesie heeft en tegelijkertijd een relatief groot aantal leden kent met riskant gedrag of een achtergestelde positie. Over de Hindoestaanse Surinamers wordt gesuggereerd dat hun sterke onderlinge binding het risico van marginalisatie heeft verminderd. Volgens Vermeulen en Penninx werkt de constante sociale controle die uitgeoefend wordt door deze etnische groepen, als een vangnet voor individuele leden. Op de lange termijn echter treedt sociaal-culturele integratie en sociaal-economische verbetering vooral op wanneer individuele leden zich vrij voelen om hun eigen sociale en professionele toekomst te bepalen, los van sterke onderlinge bindingen. Dit is dus een proces dat

tegengesteld is aan wat op de korte termijn plaatsvindt. Voor dit onderzoek is het interessant om te bekijken of Marrons in Utrecht het beeld bevestigen dat in het onderzoek van Vermeulen en Penninx geschapen wordt. Er zal bestudeerd worden of en hoe de onderlinge binding van Marrons in Utrecht samenhangt met integratie van de groepsleden.

Ook is het voor dit onderzoek interessant te bestuderen hoe Marronjongeren met cultuur en etnische identiteiten omgaan. Sansone (1992) laat in een van zijn studies zien hoe Creoolse jongens vanuit een achterstandspositie overlevingsstrategieën creëren en daardoor hun cultuur en etnische identiteit herdefiniëren. Geconcludeerd wordt dat de sociale positie van Creoolse jongeren maar gedeeltelijk afhangt van culturele aanpassing of culturele eigenschappen. Op zichzelf is het behoren tot twee culturen (de Nederlandse en de Surinaams-Creoolse) geen probleem: de jongeren kunnen tegelijkertijd in twee culturen leven en kunnen daar meestal op een goede manier mee omgaan. Ook is de beleving van een eigen, zwarte, identiteit geen belemmering voor het integreren in de Nederlandse samenleving; deze zou het proces juist kunnen bevorderen. Voor dit onderzoek is het van belang te bekijken hoe de situatie van de Marronjongeren aansluit bij of zich onderscheidt van deze onderzoeksresultaten.

3.3 Diversiteitsbeleid gemeente Utrecht

In dit hoofdstuk wordt het diversiteitsbeleid van de gemeente Utrecht kort besproken. De Marrongemeenschap vormt in Utrecht een culturele minderheidsgroep. Voor dit onderzoek is het interessant te bekijken op welke manier de lokale overheid op groepen als Marrons reageert. Daarom wordt in de eerste paragraaf het programma Diversiteit en Integratie van 2007-2010 besproken. Daarna wordt het beleid ten opzichte van ‘migrantenzelforganisaties’ kort bestudeerd.

3.3.1 Programma 2007-2010

‘Diversiteit’ wordt in het beleid van de gemeente Utrecht gezien als een kansrijke eigenschap van de Utrechtse samenleving. De missie van het programma Diversiteit en Integratie 2007-2010 van de gemeente Utrecht is geformuleerd als ‘het ontwikkelen van veelzijdig talent in een stad van betrokken burgers en organisaties’.⁶ Deze missie is vertaald in drie ambities: het investeren in de ontwikkeling van talenten en kwaliteiten met als doel het aanwezige potentieel in de stad te stimuleren, het creëren van kleurrijke organisaties zodat Utrechters met diverse achtergronden zich als klant of medewerker kunnen herkennen in de organisaties en het verbinden van Utrechters met elkaar en met de stad, met de voorwaarde dat uitsluiting en discriminatie worden voorkomen.

---

⁶ In: Uitvoeringsprogramma Diversiteit en Integratie, Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, Gemeente Utrecht, 2007-2010.

Voor dit onderzoek is het van belang te onderzoeken, op welke manier dit programma zich verhoudt tot wensen van een minderheidsgroep als de Marrons; dat wil zeggen op welke manier de wensen van de Marrons aansluiten bij de al bestaande ambities van de gemeente, en wat de Marrons graag aan het gemeentelijke beleid zouden willen veranderen.

3.3.2 Ondersteuning Migrantenzelforganisaties

De gemeente Utrecht zegt dat zij burgers en maatschappelijke partners wil prikkelen, stimuleren, activeren en ondersteunen om van diversiteit en integratie iets moois te maken (Stichting BOEG, 2009). Onder andere de circa 80 migrantenzelforganisaties (MZO's) in Utrecht spelen hierbij een belangrijke rol. Deze organisaties organiseren vaak ontmoetingen en dialogen, zowel binnen de eigen groep als met anderen in de samenleving. De gemeente Utrecht ondersteunt de activiteiten en projecten van migrantenorganisaties.

Stichting BOEG (Beheers Organisatie Etnische Groepen) regelt in Utrecht de aanvragen voor subsidies, ondersteuning en accommodaties door migrantenorganisaties. De stichting heeft als doel 'het bevorderen van maatschappelijke participatie, integratie en interculturalisatie van de migrantenzelforganisaties die actief zijn in Utrecht' (Stichting BOEG, 2009). De doelen die hierbij gesteld zijn, zijn het ondersteunen en faciliteren van migrantenzelforganisaties (Stichting BOEG). De ondersteuning door de stichting bestaat uit het indienen van subsidieaanvragen voor MZO's, ondersteuning bij de voorbereiding en uitvoering van activiteiten, ondersteuning bij inhoudelijke en financiële verslaggeving van de activiteit door de organisatie en bij bestuurszaken door het geven van kadertrainingen. Het faciliteren door de stichting vindt plaats door het bieden van ruimte op basis van een beschikking van de gemeente of door het verhuren van ruimtes.

Voor dit onderzoek is het interessant op welke manier Marronmigrantenzelforganisaties zich organiseren in Utrecht, welke dit precies zijn en hoe zij hierbij gesteund worden door de gemeente.

3.4 Minderheden in een multiculturele samenleving

Bij bestudering van de Marrons als minderheidsgroep in Utrecht is het van belang de situatie voor minderheden in de Nederlandse context zien. Daarom zal hier kort de immigratiegeschiedenis van Nederland en het ontstaan van de multiculturele samenleving besproken worden. Vervolgens zal een beschrijving gegeven worden van het minderhedendebat in Nederland.

3.4.1 Immigratie in Nederland

Nederland heeft een immigratiegeschiedenis die veel eeuwen teruggaat. Voor deze studie is echter met name de tweede helft van de twintigste eeuw van belang, omdat de migratie van Marrons naar Nederland in die jaren op gang is gekomen. Door te schetsen hoe de immigratiegeschiedenis van Nederland er uit ziet, zal een duidelijker beeld ontstaan hoe de samenleving er uit zag toen Marrons in dit land kwamen wonen.

Aan het eind van de jaren vijftig begon zich een tekort aan laaggeschoolde arbeiders te ontwikkelen, wat resulteerde in een migratiegolf vanuit landen als Spanje, Italië en Griekenland naar Nederland, tot het midden van de jaren zestig. Daarna werden deze arbeiders van verder weg gehaald, in het bijzonder vanuit Marokko en Turkije. Deze werknemers waren bedoeld om tijdelijke gastarbeiders te zijn. De migratiegolf van deze arbeiders duurde tot in de jaren zeventig. Zoals genoemd zorgde de onafhankelijkheid van Suriname er bovendien voor, dat rond 1970 en 1980 grote groepen Surinamers naar Nederland migreerden. De arbeidsmigratie duurde tot 1983, hierna werden strengere beperkingen opgelegd aan deze vorm van migratie. Familiehereniging en later familievorming door immigranten van de tweede generatie zette zich echter voort, met name onder Marokkaanse en Turkse bevolkingsgroepen. In de jaren negentig werd, aldus De Graaff (2002), een andere categorie van migranten dominant: namelijk asielzoekers en vluchtelingen. Op dit moment zijn Marokkanen (341.528), Turken (378.330) en Surinamers (338.678) de drie grootste etnische minderheidsgroepen in Nederland (CBS StatLine, 2009).

Het ontstaan van een samenleving waarin veel verschillende culturen en etniciteiten naast elkaar leven, zorgt voor een aantal veranderingen. Zo wordt in het rapport 'Identificatie met Nederland' van de Wetenschappelijke Raad voor de Regering (2007) beweerd, dat door migratie en diversiteit de hele wereld – met al haar rijkdom, maar ook met alle problemen – zich aandient binnen de grenzen van de Nederlandse staat. Dit leidt onvermijdelijk tot problemen. Zo brengt de migratie van sommige groepen discussie met zich mee over een aantal waarden en verworvenheden, als scheiding van kerk en staat, omgangsvormen tussen man en vrouw en het belang van de individuele vrijheid.

3.4.2 Minderhedendebat in Nederland

Bij de wijze waarop een minderheidsgroep als de Marrons integreert en participeert in deze multiculturele samenleving, speelt het politieke klimaat een rol. In deze paragraaf wordt dit klimaat kort besproken.

Sinds de jaren zeventig woedt in Nederland een politieke discussie over mensen die in verschillende perioden aangeduid zijn als 'gastarbeiders', 'minderheden', 'allochtonen', 'migranten' en/of 'Nieuwe Nederlanders'. Behalve praktische problemen als sociale achterstand in de vorm van werkloosheid en onderwijsachterstanden, steken in deze discussie ook minder concrete zaken als de culturele identiteit en de 'Nederlandse nationale identiteit' de kop op. Volgens de WRR (2007) is van het integratievraagstuk in Nederland een identiteitsvraagstuk gemaakt, door een soort politieke overeenstemming van het idee dat de integratie van minderheden in Nederland mislukt is en door het naar voren brengen van 'de' Nederlandse identiteit als middel om meer maatschappelijke samenhang te krijgen. Dit zorgt ervoor dat de begrippen identiteit en loyaliteit meer dan voorheen van belang zijn bij integratie.

Een eigen Nederlandse identiteit blijkt echter moeilijk te formuleren, als gevolg van de Europese eenwording en economische en culturele mondialisering. Volgens Paul Scheffer (1995) vraagt de

multiculturele samenleving om nieuwe definities van de culturele en morele grondslagen die als essentieel voor de Nederlandse maatschappij worden gezien. In 2000 publiceert Scheffer het artikel 'Het multiculturele drama', waarin hij beargumenteert dat de Nederlandse identiteit niet scherp genoeg wordt gedefinieerd. Hierdoor zouden migranten niet kunnen weten hoe de samenleving waarin zij moeten integreren in elkaar zit. Scheffer plaatst met het artikel vraagtekens bij de wijsheid van het multiculturele streven door de overheid.

In dit onderzoek naar Marrons als minderheidsgroep in Nederland moet rekening gehouden worden met de ideeën van integratie die naar voren komen in het debat. Zo kan bekeken worden of concepten van identiteit en loyaliteit ook relevant zijn voor de positie van Marrons in de Utrechtse samenleving.

3.5 Dynamiek in het land van aankomst

In dit hoofdstuk worden theorieën besproken, die van belang kunnen zijn bij de bestudering van de Marrongemeenschap als minderheidsgroep in Utrecht. Achtereenvolgens worden de manier waarop identificatie van en door groepen, de 'primordiale' en 'situatieve' benaderingen van etniciteit, aanpassingsstrategieën in landen van aankomst en de manier waarop minderheden verzoeken doen in een samenleving besproken.

3.5.1 Groepsidentificatie

Wanneer mensen te maken krijgen met personen die zij niet goed kunnen identificeren, zoals in een samenleving waar mensen van verschillende afkomst wonen, kunnen zij zich in bepaalde situaties onzeker, onprettig of zelfs bedreigd voelen:

Europeanisering, globalisering, multiculturalisering en individualisering roepen de gevoelens van bedreiging op. Veel mensen voelen dat ze niet langer meer zeggenschap hebben en missen de voorspelbaarheid die vroeger wel bestaan zou hebben. Dergelijke gevoelde bedreigingen gelden voor veel verschillende mensen, en vormen van bedreiging lopen door elkaar (WRR, 2007, p. 51-52).

Om te weten wie de ander is en voorspelbaarheid te geven aan hoe anderen zich gedragen, denken en voelen, 'categoriseren' mensen elkaar. Hierbij maken zij gebruik van elkaars zichtbare kenmerken, zoals kleding, geslacht en huidskleur. Dit levert een bepaald gevoel van orde en sociaal vertrouwen op. Net als alle andere groepen in een samenleving, hebben groepen als de Marrons met categorisatie te maken.

Door de gevoelens van bedreiging, wanneer mensen anderen niet goed kunnen identificeren, wordt het 'groepsgedrag' versterkt. Uit een studie van Verkuyten (1999, weergegeven in WRR, 2007) blijkt, dat identificatie met de groep en groepsvorming oriëntatiepunten bieden bij het begrijpen van

zichzelf en anderen. Ook biedt het groepsgedrag sociale erkenning, zelfvertrouwen en emotionele binding met anderen.

Wanneer de identificatie er ‘vanaf het begin is’, zijn dit de ‘footprints’ (WRR, 2007, p. 48) of wortels, die bepalend zijn voor het verdere proces van identiteitsvorming. Wanneer de kenmerken van de wortels (zoals een taal of religie) niet meer aanwezig zijn in de dagelijkse context (bijvoorbeeld als gevolg van migratie), of miskend worden door anderen, kunnen de wortels juist sterker en belangrijker worden voor de individuen. Immigranten willen bijvoorbeeld aan hun wortels vast blijven houden, om hun identiteit in de nieuwe context te behouden. Voor dit onderzoek is het interessant te bekijken of en hoe Marrons omgaan met hun wortels.

Volgens een onderzoek van Lucassen en Ruijter (2002) bestaan er aanwijzingen dat langdurige discriminatie en uitsluitingsmechanismen in het gastland kunnen leiden tot een sterke nadruk bij groepen immigranten op hun ‘anders zijn’, oftewel op de etnische identiteit van etnische minderheden. Dit verschijnsel wordt besproken in een studie van Buiks (1982), toegepast op Surinaamse jongeren in Nederland. In het onderzoek wordt beschreven, dat sommige leden van deze groep niet genoeg capaciteiten hebben voor een bestaan in onze maatschappij, waardoor hun levenskansen structureel beperkt zijn. Het merendeel van de Surinaamse migrantenstroom is, volgens Buiks, afkomstig uit lagere sociale milieus en was slecht op de hoogte van de eisen die de Nederlandse samenleving aan hen zou stellen. Ook wordt marginalisering van de groep bevordert door frustrerende ervaringen bij pogingen om aansluiting te vinden bij Nederlandse instituten. De contacten met Nederlandse instituties confronteren de Surinamers met het feit dat voor hen de drempel te hoog is en dat slechts erg lage posities voor hen toegankelijk zijn. ‘Het proces van marginalisering bevordert een situatie van duurzame perspectiefloosheid en activeert een etnisch bewustzijn en etnische overlevingsstrategieën’ (p. 43, 44). Dit wordt ‘etnisering’ genoemd. De gemeenschappelijke ervaring van marginalisering zorgt er volgens Buiks dus voor, dat de Surinaamse jongeren zich bewust worden van hun etnische achtergrond en dat zij hun beperkte levenskansen als gevolg zien van hun Surinaamse of zwarte identiteit. In andere woorden, marginalisering bevordert etnisering. In de studie van Buiks wordt ingegaan op Surinamers in het algemeen; voor dit onderzoek is de vraag hoe Marrons zich, met betrekking tot de relatie tussen marginalisering en etnisering, onderscheiden van de rest van de Surinamers.

3.5.2 Etniciteit: verdeling primordiaal versus situationeel

Een belangrijk element van de etnisch-culturele positie van minderheidsgroepen is de etnische identiteit. Volgens Vermeulen (1994, zoals weergegeven in Odé, 2002) bestaat de etnische identiteit van etnische minderheden uit een objectief en een subjectief deel. Het objectieve deel verwijst naar feitelijke contacten met de oorspronkelijke populatie van het ontvangende land. Het subjectieve deel wordt ‘etnisch bewustzijn’ genoemd: dit omvat aspecten als beelden van de etnische groep, zelf-identificatie en etnische ideologieën. Heelsum (1997, zoals weergegeven in Odé, 2002) en Verkuyten

(1998, zoals weergegeven in Odé, 2002) verwijzen naar het idee dat leden van een minderheidsgroep zichzelf kunnen identificeren met hun eigen etnische groep. Het subjectieve deel van de etnische identiteit gaat dus om individuele opvattingen van de identiteit.

Veenman (1999, zoals weergegeven in Odé, 2002) benadrukt dat de etnische identiteit van een groep 'sociaal geconstrueerd' is, afhankelijk van het bewustzijn van een gedeelde afkomst, cultuur en geschiedenis. Deze benadering ziet etniciteit als iets dat primordiaal is, dat wil zeggen dat het 'vanaf het begin gegeven' is. Primordialen of etnische ideologen claimen meestal een oorspronkelijke status voor etnische identiteiten. Hierdoor worden de groepen weergegeven als oud, origineel en onveranderlijk, en geïmpliceerd wordt dat de etnische identiteit een 'unitair' karakter heeft: alle leden zouden dezelfde identiteit delen (Vermeulen & Govers, 1997).

Barth (1969, zoals weergegeven in Vermeulen & Govers, 1997) beargumenteerde echter dat etniciteit een product van interactie is, wat, afhankelijk van de omstandigheden, verschilt in intensiteit. Barths visie wordt de 'situationele' benadering van etniciteit genoemd. Met deze benadering gaf hij kritiek op het unitaire karakter van etniciteit. Volgens Barth en andere critici is duidelijk dat 'mensen die tot dezelfde etnische groep behoren niet alleen verschillen in de mate van hun etnische verbondenheid, maar ook erg verschillende en conflicterende opvattingen over het ontstaan, de geschiedenis, cultuur en grenzen van de groep hebben' (Vermeulen & Govers, 1997, p. 15). Ook kan door buitenstaanders een andere etnische identiteit toegeschreven worden dan door de individuen zelf, omdat identiteiten door personen verschillend ervaren kunnen worden. Verkuyten (2005) gaat nader op dit idee van identiteitsbeleving in. De subjectieve beleving van de identiteit houdt een innerlijk gevoel van identiteit in, welke richting geeft aan de handelingen van en controle over de eigen persoon. De beleving komt afhankelijk van de sociale wereld tot stand: de identiteit als sociaal verschijnsel (voor een persoon extern bepaald, door zijn of haar omgeving) wordt individueel geïnterpreteerd bij zaken die persoonlijk van belang zijn, zoals wensen, verlangens, behoeften en ervaringen.

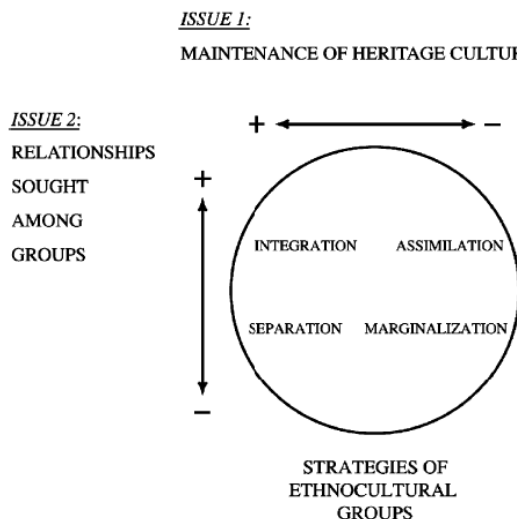
De verschuiving naar de constructivistische opvatting van etniciteit zorgde voor interesse in meer abstracte aspecten, zoals het etnisch bewustzijn, interactie, ideologie en de manier waarop groepen of gemeenschappen verbeeld zijn. Bestudering van cultuur in de zin van collectieve representaties en 'culturele markers', oftewel culturele kenmerken, zijn hierbij volgens Vermeulen en Govers belangrijk.

Bij bestudering van een minderheidsgroep als de Marrons is het belangrijk na te gaan of deze groep zichzelf bestempelt als een etnische groep. Wanneer hier sprake van is, is het de vraag of de groep gezien wordt als etnische groep die altijd zo geweest is, of als etnische groep die geconstrueerd wordt in de sociale context. Ook is het van belang te bekijken hoe de gemeente Utrecht het begrip etniciteit hanteert. De manier waarop etniciteit benaderd wordt, heeft invloed op de manier waarop de groep met hun status als minderheidsgroep, een beroep kan doen op de (lokale) overheid. Andere belangrijke vragen voor dit onderzoek zijn bijvoorbeeld wat voor opvattingen er bestaan van wat een

groep als die van de Marrons is, wat voor grenzen voor de gemeenschap deze opvattingen creëren, wat de sociale, publieke identiteit van Marrons is en wat de subjectieve identiteitsbeleving van Marrons is.

3.5.3 Acculturatiestrategieën

Wanneer het over de interactie tussen immigranten en ontvangende samenlevingen gaat, is het van belang de strategieën voor aanpassing te bestuderen. Berry (1997) presenteert een model (figuur 2) waarin acculturatie- en aanpassingsstrategieën vanuit het perspectief van zowel culturele minderheden als de meerderheid in de ontvangende samenleving verduidelijkt worden. Acculturatiestrategieën kunnen verklaard worden door de invloed van verschillende variabelen, zoals sociale en persoonlijke karakteristieken in het land van herkomst, de eigenschappen van de maatschappij waarin men terecht komt, groepskenmerken en individuele kenmerken. Het model van Berry is gebaseerd op twee dimensies, namelijk de wens om de eigen cultuur wel of niet te behouden en de wens zich wel of niet aan te passen aan de dominante cultuur. Wanneer beide factoren gecombineerd worden, ontstaat het model met vier acculturatiestrategieën, vanuit het perspectief van de culturele minderheidsgroep: integratie, assimilatie, separatie en marginalisatie. Er is sprake van integratie wanneer culturele minderheden belang hechten aan zowel cultuurbehoud als aanpassing. Bij assimilatie wordt aanpassing gewaardeerd, maar cultuurbehoud niet. Separatie vindt plaats wanneer cultuurbehoud belangrijk gevonden wordt en aanpassing niet. Tenslotte verwijst marginalisatie naar een proces waarin een culturele minderheid zowel het overnemen van de cultuur van de dominante bevolkingsgroep als het behouden van de eigen cultuur onbelangrijk vindt.

Afbeelding 2. De vier acculturatiestrategieën volgens Berry (1997).

Vanuit het perspectief van de meerderheid in de ontvangende samenleving zijn ook vier strategieën aan te wijzen: dit zijn multiculturalisme, melting pot, segregatie en uitsluiting. Een multiculturele ideologie verwijst naar een samenleving waarin culturele minderheden de eigen cultuur mogen behouden, maar waar zij zich op sommige gebieden ook moeten aanpassen. Er is sprake van een melting pot wanneer tot aanpassing aangemoedigd wordt en niet tot cultuurbehoud. Bij segregatie

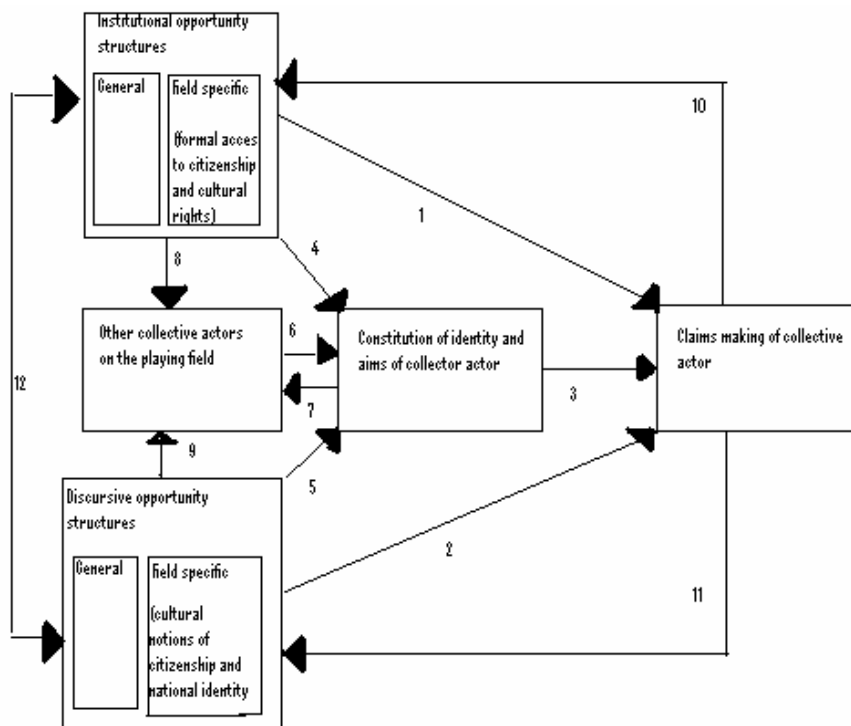
wordt vervolgens het cultuurbehoud ondersteund, maar niet het aanpassen aan de dominante cultuur. Tenslotte vindt uitsluiting plaats wanneer een samenleving geen ruimte aan culturele minderheden biedt om de eigen cultuur te behouden, maar ook niet om de dominante cultuur over te nemen.

3.5.4 Beroep doen op de overheid

Voor dit onderzoek zijn de verlangens of eisen die groepen hebben belangrijk, die zich uiten in verzoeken aan de overheid. Deze verzoeken kennen verschillende dimensies en kenmerken, zoals de mate van specificiteit, de betekenis in de tijd en de mate waarin het verzoek bijzonder of nieuw is (Cobb & Elder, 1972, zoals weergegeven in Kok, 1980). Zo kunnen groepen bijvoorbeeld vragen om subsidies voor verschillende doeleinden en faciliteiten en ondersteuning bij groepsactiviteiten. De wens om als groep een verzoek te doen aan de overheid, komt voort uit het groepsgedrag. Bovendien kunnen groepen als Marrons op deze manier hun groepsidentiteit uiten. De manier waarop dit gebeurt, is onder andere afhankelijk van de politieke structuur waarin de groep zich bevindt. De dynamiek waarin deze processen zich afspelen vragen om een diepere benadering dan die de strategieën van Berry kunnen aantonen.

Koopmans, Statham, Giugni en Passy (2005) beschrijven dit proces in een studie naar het beleid op immigratie en integratie in het huidige West-Europa. Migratie en integratie zijn volgens Koopmans et al. strijdvaardige processen in vestigingslanden. Deze processen uiten zich in fundamentele vragen over de natiestaat, over de karakteristieken en identiteit van burgerschap en over de vraag wat het is, dat definieert of men tot de nationale gemeenschap behoort. Vragen over de integratie en de rechten van migranten ontstaan als gevolg van discussies over een collectieve identiteit. Bij het sturen van de integratie van migranten, speelt de natiestaat een belangrijke rol.

De studie van Koopmans et al. wordt ondersteund door een analyse aan de hand van een uitgebreide versie van een 'political opportunity model', oftewel het politiek kansenmodel. Het theoretische model (afbeelding 3) analyseert de rol van de politiek op het gebied van migratie en etnische relaties. De veronderstelling van Koopmans et al. is, dat elke vorm van collectieve handelingen van groepen, begrepen kan worden als onderdeel van een breder politiek proces. De handelingen worden gevormd door de mogelijkheden en beperkingen die de politieke omgeving biedt, zelfs als we aannemen dat identiteiten en doelen van groepen vastliggen en identiek zijn binnen verschillende contexten. Zo wordt bijvoorbeeld aangetoond dat culturele en politieke invloeden van het thuisland in sommige vestigingslanden een significante rol spelen, maar in andere niet. Dit is volgens het model afhankelijk van de mate waarin het regeringsbeleid migranten stimuleert en kansen geeft om zichzelf politiek te richten op het land van aankomst. Het is daarom, dat leefpatronen van verschillende etnische groepen in een ontvangende samenleving op elkaar lijken, terwijl de leefpatronen van groepen van dezelfde etniciteit in andere politieke contexten erg kunnen verschillen.

Afbeelding 3.
Theoretisch model van
Koopmans et al. (2005).

Volgens het model kunnen de mogelijkheden en beperkingen van de politieke structuur op twee directe manieren de legitimiteit van verzoeken door migrantengroepen aan de overheid beïnvloeden. Ten eerste (aangegeven door pijl 1 en 2) wordt de manier waarop groepen zich mobiliseren bepaald door de kansen en beperkingen die voortkomen uit de institutionele politieke omgeving. Ten tweede beïnvloedt het publieke discours de legitimiteit van de verzoeken. Dus, afhankelijk van zowel de institutionele als de discursieve politieke context, worden sommige typen verzoeken gestimuleerd door positieve reacties. Andere typen verzoeken zijn minder aantrekkelijk, omdat ze negatieve of geen reacties oproepen.

De impact van kansstructuren kan echter ook indirect zijn, zoals de pijlen 3 tot en met 9 aangeven. Het indirecte effect van de politieke structuur loopt via de identiteiten en doelen van groepen, de manier waarop mensen zichzelf zien in relatie tot anderen, de wederzijdse beïnvloeding van actoren in het speelveld (bijvoorbeeld de Utrechtse samenleving) en de doelen, identiteiten en strategieën van de andere actoren in het speelveld (niet-leden van de groep). Deze factoren hebben vervolgens invloed op de aard van de verzoeken door migrantengroepen aan de overheid.

Door pijl 10 en 11 wordt aangegeven dat institutionele en discursieve politieke structuren veranderd kunnen worden als gevolg van de verzoeken die migrantengroepen doen. Pijl 12 maakt duidelijk dat institutionele veranderingen tot veranderingen in het publieke discours kunnen leiden en vice versa.

Het theoretische model van Koopmans et al. kan ook binnen dit onderzoek naar Marrons in Utrecht van belang zijn. Bestudeerd kan worden op welke manier verzoeken van Marrons in dit model passen, hoe de verzoeken van Marrons tot stand komen en wat ze voor gevolg hebben voor het

politieke systeem in Utrecht. Zo kunnen Marrons volgens het model beïnvloed worden door het institutionele politieke systeem, het discursieve politieke systeem, andere actoren in Utrecht en hun eigen doelen en identiteiten. Ook kan de vraag gesteld worden of dit proces een recente trend volgt.

3.6 Conclusies en reflectie

De besproken literatuur verschaft inzicht in de achtergrond van Surinaamse Marrons en hun migratie naar Nederland. De Marrons die naar Nederland gemigreerd zijn, hebben volgens SaMON, onder andere dankzij het Zendingsgenootschap in Zeist, een sterke band met Utrecht. Zo worden er in deze plaats verschillende activiteiten georganiseerd voor en door Marrons in Nederland.

In Utrecht en de rest van Nederland maakt de Marrongemeenschap deel uit van een multiculturele samenleving, wat bij personen gevoelens van bedreiging op kan roepen. Bij de zoektocht naar begrip voor elkaar en het ontwikkelen van een identiteit, helpen processen van groepsgedrag, categorisatie en groepsidentificatie. Marginalisering kan vervolgens van invloed zijn op de mate van etnisering van een groep. Dit alles staat in een dynamische relatie met het maatschappelijke en politieke klimaat: in het minderhedendebat wordt bijvoorbeeld, wanneer het gaat om integratie, een sterke nadruk gelegd op concepten van (nationale) identiteit en loyaliteit.

Na aanleiding van deze literatuurstudie worden echter verschillende vragen opgeroepen en blijven nog enkele zaken onbelicht. Zo kunnen bijvoorbeeld vraagtekens geplaatst worden bij de stelling van SaMON dat de Marrons Utrecht als hun thuisbasis zien. Ook kan bestudeerd worden of en hoe de Marrons zich in Nederland onderscheiden van andere groepen uit Suriname, zoals Hindoestanen en Creolen. Daarnaast roepen onderzoeken die gericht zijn op Surinamers in het algemeen, de vraag op, of de uitkomsten ook gelden voor de Marrongemeenschap. Verder kan bekeken worden of de begrippen identiteit en loyaliteit belangrijk zijn voor de positie van de groep in de Utrechtse samenleving.

Vervolgens zijn in het theoretisch kader benaderingen besproken, waarvan getoetst kan worden of deze gelden voor de Marrongemeenschap in Utrecht. Zo kan ten eerste nagegaan worden of, en op welke manier, de wortels en het groepsgedrag van Marrons in Utrecht tot uiting komen, hoe zij zichzelf categoriseren en hoe de buitenwereld hen categoriseert. Daarnaast kan bestudeerd worden welke opvattingen bestaan van wat een groep, als die van de Marrons, precies is en welke grenzen voor de gemeenschap gecreëerd worden door deze opvattingen. Ook roept de literatuurstudie de vraag op of de Marrons etnisch primordiaal of situationeel zijn, hoe zijn hun identiteit beleven en of dit veel afwijkt van de sociale, publieke identiteit. Tenslotte kan getoetst worden of de situatie van de Marrons in Utrecht een ondersteuning biedt voor de theoretische opvattingen van Berry (1998) en Koopmans et al. (2005), waarbij de vraag beantwoord moet worden hoe het aanpassingsproces voor Marrons getypeerd kan worden en of het tot stand komen van verzoeken van Marrons aan de gemeente beïnvloed wordt door de politieke structuur in Utrecht en Nederland. Vanuit het gemeentelijk beleid

bezien, kan bekeken worden wat voor ruimte er geboden wordt voor groepen als die van de Marrons en op welke manier Marronmigrantenorganisaties zich in Utrecht organiseren.

Voorgaande vragen geven richting aan de probleem- en vraagstelling van dit onderzoek. In het volgende hoofdstuk zal uiteengezet worden hoe dit onderzoek methodologisch uitgevoerd wordt.

4. METHODOLOGISCHE VERANTWOORDING

4.1 Verantwoording onderzoeksstrategie

Ten eerste is mijn literatuuronderzoek richtinggevend geweest voor de uitvoering van het onderzoek. De literatuur heeft de context van het onderzoek weergegeven en wat al bekend was en wat nog niet bekend was over het onderwerp. Hieruit, en na overleg met de opdrachtgever, is de probleemstelling tot stand gekomen. Omdat de probleemstelling zich richt op percepties, situaties, wensen en ervaringen van de manier waarop Marrons de identiteit beleven en zich manifesteren, zijn open interviews gehouden om de data te verzamelen. Het interview is een flexibel instrument, dat wil zeggen dat het in verschillende contexten op een verschillende manier gehanteerd kan worden. Ook is het geschikt in complexe situaties, zoals in dit geval het beschrijven van de identiteitsbeleving en van de wensen op het gebied van groepsmanifestatie. Door de interviews is de neerslag van beschrijvingen en ervaringen verkregen. De data zijn verzameld bij twee groepen. De eerste (grootste) groep is die van de Surinaamse Marrons in Utrecht. De tweede (kleinere) groep bestaat uit enkele personen die bij of met de gemeente Utrecht werken en met Marrons, minderheden of migrantenorganisaties te maken hebben.

In dit onderzoek zijn betekenissen en gedragingen van Marrons beschreven en verklaard. Er is voor een kwalitatieve analysemethode gekozen, omdat bij deze methode van analyse de beschrijving en betekenisgeving van personen of situaties centraal staat. Bovendien sluit deze methode goed aan op de verkregen onderzoeksgegevens. Het gehele onderzoek is uitgevoerd in de periode tussen 1 september 2009 en 2 juli 2010.

4.2 Dataverzameling en respondenten

In deze paragraaf worden ten eerste korte definities gegeven van de onderzoekseenheden in dit onderzoek. Daarna wordt beschreven hoe de groep respondenten is samengesteld, hoe zij geselecteerd zijn en hoe de onderzoeksgegevens zijn verzameld.

Marrons

De ‘Marrons’ moeten tot de Surinaamse Marroncultuur behoren en wonen in de gemeente Utrecht. Welke personen tot deze cultuur behoren is een kwestie van ‘zelfcategorisatie’. In dit geval definieert het individu zichzelf (Hogg 2001, als weergegeven in Hitlin, 2003) als behorend tot de Surinaamse Marroncultuur.

Gemeente Utrecht

Onder de ‘gemeente Utrecht’ wordt de lokale overheid in Utrecht verstaan, door wie gemeentelijk beleid is gemaakt.

De onderzoekseenheden in dit onderzoek zijn Surinaamse Marrons in Utrecht en werknemers bij de gemeente Utrecht. Voor deze laatste groep worden personen gezocht die in hun werk te maken hebben met de ondersteuning van MZO's. Er zijn gesprekken gevoerd met elf Marrons, van wie sommige een vertegenwoordigende functie hebben. Zo zijn twee van hen aangesteld als traditionele gezagsdragers in Nederland en acht van hen zijn actief bij Marronorganisaties. De meeste respondenten hebben een baan en degenen die geen baan hebben zijn met pensioen. In soorten opleidingen en opleidingsniveau zitten veel verschillen. Onder de elf Marronrespondenten zijn er zes met een universitaire/hogere beroepsopleiding, vier met een praktijkgerichte middelbare beroepsopleiding en een zonder vervolgopleiding. Dit niveau van opleiding is opvallend hoog voor een migrantengroep. Drie van de respondenten hebben een sociaal-maatschappelijke opleiding, twee in het onderwijs, twee een farmaceutische opleiding, twee in de gezondheidszorg, een in administratie en een in beveiliging. Naast hun baan is de helft van de geïnterviewden lid bij de Evangelische Broedergemeente, als gevolg van de evangelisatie door zendelingen van de Duitse Broedergemeente in de binnenlanden van Suriname. De respondenten uit de groep Marrons zijn tussen de 34 jaar en 62 jaar. De gemiddelde leeftijd ligt op 50.

De andere groep, die uit twee respondenten bestaat, bevat ten eerste één beleidsmedewerker van de gemeente Utrecht. Hij heeft onder andere te maken met Marronmigrantenzelforganisaties. De tweede deelnemer is een medewerker van stichting BOEG. Hij is een Hindoestaanse Surinamer en heeft veel contact met Surinaamse groepen in Utrecht. De geïnterviewden en hun antwoorden zijn in principe anoniem, alhoewel de identiteit van de respondenten in sommige gevallen achterhaald kan worden door hun functie of antwoorden.

Om genoeg Marrons te kunnen interviewen, heb ik contact opgenomen met twee belangrijke personen bij SaMON, een overkoepelende Marronorganisatie. Zij hebben mij de contactgegevens van ongeveer tien Marrons gegeven die zichzelf tot de Marroncultuur van Suriname rekenen en woonachtig zijn in (de omgeving van) Utrecht. Deze heb ik per telefoon en een enkele per e-mail benaderd. Zo heb ik negen respondenten gevonden en de laatste twee heb ik via deze mensen benaderd. De beleidsmedewerker van de gemeente heb ik gevonden doordat de opdrachtgever van dit onderzoek mij op zijn deskundigheid heeft gewezen. Via de beleidsmedewerker ben ik in contact gekomen met stichting BOEG en daar ben ik bij mijn tweede respondent terechtgekomen. Deze twee deelnemers kon ik gebruiken voor het onderzoek omdat zij allebei deskundig zijn op het gebied van minderheden en migrantenzelforganisaties in Utrecht.

Vooraf was vastgesteld om naar een totaal van vijftien interviews toe te werken, maar omdat bij een grens van dertien gesprekken verzadiging is opgetreden en geen nieuwe informatie meer gevonden werd, is de dataverzameling daarna gestopt.

Nog niet eerder is er onderzoek gedaan naar Marrons in Utrecht, daarom waren gegevens nodig die vooral in kaart brachten en beschreven wat er speelt rondom Marrons in Utrecht. De data zijn verkregen via interviews met de respondenten. Afhankelijk van de respondent en de situatie duurden

de gesprekken drie kwartier tot twee uur. De interviews waren semi-gestructureerd; dit wil zeggen dat de vragen en antwoorden niet van tevoren vast lagen, maar de onderwerpen wel (Baarda, De Goede & Van der Meer, 1996). De onderwerpen zijn besproken aan de hand van een topiclijst, die van tevoren vastgelegd is. Omdat de interviews gevoerd zijn binnen twee soorten groepen respondenten, is gebruik gemaakt van twee verschillende topiclijsten. In de lijsten zijn vragen naar aanleiding van de literatuurstudie verwerkt, evenals theorieën uit het theoretisch kader. Het onderzoeksinstrument is vooraf getest op een medestudent.

Om zoveel mogelijk informatie uit de interviews te halen, zijn alle interviews (met toestemming van de geïnterviewden) opgenomen met een recorder. Daarnaast zijn door de interviewer aantekeningen gemaakt. Acht gesprekken hebben plaatsgevonden bij de respondenten thuis, drie in een gebouw van de gemeente Utrecht en twee in een café, afhankelijk van wat de geïnterviewden wilden. De interviews hebben plaatsgevonden tussen 12 februari en 21 mei 2010.

4.3 Operationalisaties

In de vraagstelling zijn enkele theoretische concepten genoemd. Om duidelijk richting te geven aan de probleemstelling, worden de concepten, namelijk ‘groepsmanifestatie’ en ‘identiteitsbeleving’, in deze paragraaf geoperationaliseerd om een duidelijke richting te geven aan de probleemstelling.

Groepsmanifestatie

Dit is de zichtbaarheid (integratie en participatie), etnische identificatie en de manier waarop de groep een beroep doet op de (lokale) overheid. Deze drie aspecten beïnvloeden elkaar en hangen met elkaar samen. De relatie tussen deze aspecten is wederkerig.

1. Zichtbaarheid

Hiermee wordt in dit onderzoek de manier en mate van sociaal-culturele integratie bedoeld. Sociaal-culturele integratie betreft ‘de participatie in de instituties van de samenleving, de ontwikkeling van interpersoonlijke contacten met leden buiten de eigen groep en de mate waarin gedragspatronen van het gastland worden overgenomen’ (Lucassen & De Ruijter, 2002, p. 251).

Sociaal-culturele integratie is gemeten door middel van segregatie, taal, participatie in recreatieve en sociale activiteiten met niet-groepsleden, vriendschapsrelaties en huwelijken tussen leden van groepen, acceptatie van fundamentele westerse waarden en acceptatie van de minderheidsgroepen door het gastland en een zekere tolerantie voor culturele verschillen. Deze indicatoren zijn aan de orde gekomen in de dataverzameling, evenals wensen en belemmeringen met betrekking tot deze onderwerpen.

2. Etnische identificatie

De 'etnische identificatie', of het 'etnisch bewustzijn' vallen uiteen in de verbeelding van de etnische groep, zelf-identificatie en etnische ideologieën (Odé, 2002). Van Heelsum (1997, weergegeven in Odé, 2002) en Verkuyten (1998, weergegeven in Odé, 2002) verwijzen naar 'ethnic self-definition' als de identificatie door leden van een minderheidsgroep met hun eigen etnische groep.

Bij het bestuderen van etnische identificatie van Marrons zijn onderwerpen als verbeelding van de Marrongemeenschap, zelf-identificatie door Marrons, ideologieën van Marrons, oorspronkelijkheidstatus van Marrons, positietoewijzing door anderen, contacten met personen in Suriname, bewustzijn van Marron-zijn, overlevingsstrategieën voor Marrons, sociale constructie van een Marronidentiteit en belemmeringen en wensen aan de orde gekomen.

3. Een beroep doen op de (lokale) overheid

Het derde aspect dat van belang is bij het operationaliseren van groepsmanifestatie, zijn de verzoeken die een minderheidsgroep bij de (lokale) overheid doet. Een groep kan zich uiten en aanwezig zijn door op een bepaalde manier om speciale rechten te vragen bij een overheid. Het proces is in de literatuurstudie verder uitgewerkt en betreft in dit geval met name de wisselwerking tussen lokale overheid en vertegenwoordigende Marronorganisaties.

Om een beeld te vormen van de manier waarop Marrons een beroep doen op de gemeente Utrecht, zijn thema's als het soort en hoeveelheid verzoeken door Marrons en de politieke structuur (voornamelijk institutionele kansstructuur) in Utrecht aan bod gekomen in de dataverzameling. Verder is de invloed van andere actoren dan Marrons en het tot stand komen van identiteiten en doelen van Marrons in relatie tot de politieke structuur onderzocht.

Identiteitsbeleving

De subjectieve beleving van de identiteit houdt een innerlijk gevoel van identiteit in, dat richting geeft aan de handelingen van en controle over de eigen persoon. De beleving komt afhankelijk van de sociale wereld tot stand: de identiteit als sociaal verschijnsel wordt individueel geïnterpreteerd bij zaken die persoonlijk van belang zijn, zoals wensen, verlangens, behoeften en ervaringen (Verkuyten, 2005).

Het begrip identiteitsbeleving lijkt erg op het tweede aspect van manifestatie, namelijk etnische identificatie. Identiteitsbeleving legt de nadruk op het idee dat identiteiten door verschillende personen verschillend ervaren kunnen worden en dat de vorming van de beleving in relatie staat tot de sociale, publieke identiteit.

Om te bepalen hoe Marrons in Utrecht hun identiteit beleven, zijn in de dataverzameling thema's verwerkt zoals identiteit als sociaal en publiek verschijnsel, wensen, verlangens, behoeften en ervaringen op het gebied van de identiteit als sociaal en publiek verschijnsel, zelfbegrip en de discrepantie tussen de sociale, publieke identiteit en de subjectieve beleving van de identiteit.

4.5 Data-analyse

De gegevens die voortgekomen zijn uit de interviews bestaan uit het opnamemateriaal van de interviews. Allereerst zijn de geluidsregistraties uitgetypt, wat geresulteerd heeft in een grote hoeveelheid tekst. Hierna zijn de verzamelde gegevens nauwkeurig doorgenomen. De gesprekken zijn doorgelezen en stukjes tekst zijn benoemd met een thema, of een ‘code’. De thema’s zijn zowel gebaseerd op de verkregen data als op zaken die in de literatuurstudie naar voren komen. Het coderen van de onderzoeksgegevens heeft een groot deel van de analyse gevormd. Er is gebruik gemaakt van een computerprogramma voor kwalitatieve analyse, MaxQDA. Met behulp van dit programma zijn de teksten en codes bij elkaar bewaard en opgeslagen. Op deze manier zijn de gegevens op een overzichtelijke manier per thema gesorteerd. Ook is met het programma gezocht naar codes, woorden of een combinatie van beide.

Aan het eind van het onderzoek zijn de gegevens bij elkaar gevoegd, is er betekenis aan gegeven en zijn de bevindingen op abstracter niveau geformuleerd. De conclusies zijn teruggekoppeld naar de literatuurstudie, het theoretisch kader en de probleemstelling. Hierna is de situatie van Marrons in Utrecht beschreven en zijn verklaringen gegeven voor de waarnemingen, in vergelijking met de literatuur. Op deze manier is een antwoord op de vraagstelling geformuleerd.

In dit onderzoek is de afwisseling van verzameling en analyse gehanteerd. Er heeft namelijk informatierugkoppeling naar de overvraagden plaatsgevonden: tijdens de uitvoering zijn namelijk, als toets van de betrouwbaarheid en waarneming, uitgewerkte interviews en notities voorgelegd aan de respondenten, met de vraag of de informatie correct is. Ook zijn voorlopige analysesresultaten ter toetsing en aanvulling voorgelegd aan de geïnterviewden.

4.6 Kwaliteit van het onderzoek

De betrouwbaarheid van het onderzoek is in dit onderzoek gewaarborgd, doordat met de dataverzameling en het meetinstrument nauwkeurig te werk is gegaan. De topiclijsten hebben ervoor gezorgd dat tijdens de interviews min of meer dezelfde onderwerpen behandeld zijn, daarom heeft elk gesprek tot goed vergelijkbare uitkomsten geleid.

In het kader van de validiteit van het onderzoek is geprobeerd zo dicht mogelijk bij de resultaten te blijven, om de verkregen gegevens niet in een bepaalde richting te interpreteren die niet in overeenstemming is met de verkregen onderzoeksresultaten. Door deze aanpak is de geldigheid van interpretaties vergroot en zijn systematische fouten in het onderzoek zo veel mogelijk uitgesloten.

Daarnaast zijn, door de afwisseling van verzameling en analyse, de betrouwbaarheid en de validiteit in dit onderzoek verhoogd. Waarnemingen zijn gerepliceerd zijn en tussentijdse interpretaties zijn getoetst in het vervolg van het onderzoek.

In kwalitatief onderzoek liggen risico’s verscholen, zoals een vermindering van de interne validiteit en een lage controleerbaarheid door weinig standaardisatie. Om deze risico’s zo klein mogelijk te houden en de betrouwbaarheid en systematiek van de analyse te vergroten, is in deze

methodische verantwoording beschreven wat er is gedaan, hoe het is gedaan en waarom het is gedaan, ten behoeve van de controleerbaarheid. Verder is, om de betrouwbaarheid te waarborgen, gebruik gemaakt van een semi-gestructureerde vragenlijst en het computerprogramma MaxQDA tijdens de data-analyse.

Een ander risico bij kwalitatief onderzoek is de betrokkenheid van de onderzoeker bij de mensen die bestudeerd worden. De betrokkenheid kan er toe leiden dat de onderzochten hun gedrag veranderen. Dit beïnvloedt de validiteit negatief. In dit onderzoek heb ik, als onderzoeker, hiermee rekening gehouden door voorafgaande aan deze studie mijn verhouding tot de Marrongemeenschap te beschrijven, regelmatig op mijn rol als onderzoeker te reflecteren en na te gaan of mijn gedrag de geïnterviewden beïnvloedde.

4.7 Ethische kwesties

Omdat in het onderzoek aandacht gegeven is aan de ervaringen en interpretaties van een groep mensen, was het van belang om respectvol, integer en (sociaal) verantwoordelijk te werk te gaan, zowel tijdens de uitvoering van het onderzoek als in de manier waarop ik met de onderzoeksresultaten omga. Ik heb de geïnterviewden de ruimte en vrijheid gegeven om te antwoorden wat ze wilden antwoorden, ik ben hier waarderingsvrij mee omgegaan en ik heb de resultaten op een respectvolle manier verwerkt. Verder heb ik personen en hun autonomie gerespecteerd en heb ik hun de vrijheid gegeven al dan niet mee te doen aan het onderzoek. Ook heb ik hen geïnformeerd over wat hun te wachten stond wanneer ze instemden om mee te werken.

Als onderzoeker heb ik ervoor moeten zorgen dat mijn kijk op zaken die met dit onderzoek te maken hebben, zo objectief mogelijk was. Vanzelfsprekend is mijn blik beïnvloed door mijn persoonlijke achtergrond, ervaringen, uiterlijke verschijning (in tegenstelling tot Marrons heb ik een witte huidskleur) en (voor)oordelen; hier ben ik mij echter tijdens het hele proces van bewust geweest en tijdens interpretaties van de onderzoeksgegevens heb ik geprobeerd me zo veel mogelijk in te leven in de geïnterviewden. In mijn persoonlijke leven ben ik voor dit onderzoek niet eerder (bewust) in aanraking gekomen met de groep Surinaamse Marrons.

5. RESULTATEN EN ANALYSE

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de dataverzameling en de analyse van de gegevens gepresenteerd. Per deelvraag worden de gegevens gepresenteerd en worden die uitkomsten van de analyse behandeld. De analyse is gebaseerd op de gegevens uit de interviews.

5.1 Deelvraag 1: Hoe manifesteren Marrons zich momenteel in de gemeente Utrecht?

Resultaten

In deze paragraaf worden de verzamelde gegevens die betrekking hebben op de groepsmanifestatie van Marrons, besproken. Groepsmanifestatie valt uiteen in zichtbaarheid, etnische identificatie en beroep doen op de overheid.

Ten eerste is door de respondenten geen duidelijkheid gegeven over het aantal Marrons dat in Utrecht of in Nederland woont. Zij kunnen geen schatting maken doordat het Marron-zijn niet geregistreerd wordt. In het literatuuronderzoek zijn schattingen genoemd van in totaal tussen de 15 000 en 20 000 Marrons die in Nederland leven. De Marrons wonen volgens de respondenten verspreid rondom de grote steden Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Tilburg en Den Haag. Zij denken dat de meesten in Amsterdam, daarna Rotterdam en daarna Utrecht (en omgeving) wonen.

De meeste respondenten hebben een baan en degene die geen baan hebben, zijn met pensioen. Onder de elf Marronrespondenten zijn er vijf met een universitair/hogere beroepsopleiding, vier met een praktijkgerichte opleiding en een zonder vervolgopleiding. Enkele respondenten melden dat er volgens hen een onderwijsachterstand bestaat onder Marron(jongeren) en dat deze er voor zorgt dat zij minder goed integreren en participeren in de Nederlandse samenleving. Eén respondent geeft aan dat veel Marrons in Suriname niet meer dan een lagere schoolopleiding hebben. De respondenten weten niet of de achterstand die Marronjongeren hebben op onderwijs ook geldt voor andere Surinaamse groepen in Nederland.

De helft van de respondenten is lid van de Evangelische Broedergemeente (EBG). Leden van de Saramakaanse stam die niet diep in de binnenlanden van Suriname woonden, hebben volgens de respondenten de christelijke cultuur overgenomen van de koloniale overheersers en in Nederland zijn deze mensen lid van de EBG. Deze Gemeente richt zich sterk op de Surinaamse gemeenschap in Nederland en vormt een ontmoetingsplek voor Surinamers. De meesten zijn actief betrokken bij Marrons of Surinaamse organisaties: ze gaan naar feestjes en andere activiteiten. Sommigen hebben maatschappelijke hulp gehad, vooral financiële hulp, toen ze in Nederland arriveerden. Andere soorten hulp waren niet gericht op hun integratie of participatie in Nederland, maar betrof bijvoorbeeld hulp na een scheiding, hulp van een advocaat en slachtofferhulp.

Vijf van de elf respondenten geven aan gediscrimineerd te worden. Ze noemen voorbeelden als het niet krijgen van een baan, geweigerd worden in een discotheek, geen vergunning krijgen en minder

subsidies krijgen. Bijna al deze respondenten geven aan hier niet heel erg door belemmerd te worden: ze vertellen dat ze zich niet uit het veld laten slaan en dat vooral hun eigen inzet bepalend is. De andere helft van de respondenten zegt niet gediscrimineerd te worden, vooral omdat ze er geen aandacht aan besteden en zich richten op hun eigen inzet. Eén van de respondenten denkt dat dit komt doordat Marrons trotse mensen zijn, en als ze zich daarvan bewust zijn, kunnen ze zich niet belemmerd voelen.

In tien van de elf gesprekken met Marrons komt naar voren dat de geïnterviewden trots zijn op hun etnische achtergrond. De trots komt voort uit de geschiedenis, uit het besef dat hun voorouders gevochten hebben voor vrijheid, uit het feit dat zij ervoor gezorgd hebben dat de Afrikaanse cultuur nog zo duidelijk aanwezig is in een ander werelddeel en uit de manier van leven in de jungle. De meesten geven aan veel bezig te zijn met hun achtergrond. De respondenten zijn zich vooral bewust van hun etnische achtergrond wanneer ze op Marronfeestjes zijn of in andere situaties waarin cultuurbeleving plaatsvindt. Anderen geven aan de cultuur in leven te houden door sommige tradities vast te houden, vooral op bepaalde momenten in de levensloop van mensen, zoals rituelen bij de geboorte van een kind, het proces van socialisatie bij tieners, het begeleiden van een bruidspaar in de voorbereiding op een bruiloft en de rituelen die plaatsvinden nadat iemand is overleden.

De meeste Marrons hechten veel waarde aan hun familie en besteden veel tijd aan hen. Vrije dagen en weekenden worden vaak besteed aan familiebezoeken. Bijna alle respondenten geven aan dat zij familie belangrijker vinden dan vrienden, omdat je vrienden zelf uit kan zoeken en een punt achter de vriendschap kan zetten wanneer je dat wilt. Familie blijft familie en daar zit je dus eigenlijk je hele leven aan 'vast'. Volgens de meeste respondenten is het karakteristiek voor Surinamers dat de familie zo belangrijk is. Enkele respondenten geven aan zich vooral binnen Marronkringen te bewegen en voorkeur te geven aan Marronvrienden. De meeste deelnemers vertellen echter dat zij de mensen om hen heen niet selecteren op etnische achtergrond en de vrienden- en kennissenkring die zij beschrijven is dan ook cultureel divers.

De geïnterviewden geven aan weinig problemen te hebben met de Nederlandse taal, in het bijzonder door het feit dat ze in Paramaribo of op middelbare scholen Nederlands hebben geleerd. Wel zeggen ze een andere uitspraak en klemtoon te hebben dan autochtone Nederlanders. Op enkele negatieve opmerkingen na hebben ze hier weinig belemmering van ondervonden.

Alle respondenten gaan nog regelmatig terug naar Suriname, vooral om familie te bezoeken en om van het land te genieten. Gemiddeld gaan ze één keer in de twee jaar terug, maar allemaal geven ze aan wel vaker terug te willen maar door geldgebrek niet te kunnen. Ongeveer de helft heeft het idee om na het pensioen voorgoed terug te gaan. Anderen zeggen hier te willen blijven, omdat ze hier een leven opgebouwd hebben en bijvoorbeeld een Nederlandse echtgenoot en kinderen hebben.

De respondenten geven verschillende antwoorden op de vraag welke gewoonten of gebruiken zij typisch Nederlands vinden. Zo worden het op tijd komen, het zakelijke, op zichzelf gericht zijn, de vrijheid in de opvoeding van kinderen en het 'klagen over alles' genoemd. Enkele geïnterviewden

geven aan zich vooral aan de laatste drie te ergeren. Het ‘met de tijd leven’ geven ze aan als iets typisch Nederlands, maar veel van hen vertellen tegelijkertijd dat zij deze eigenschap ook al in zich hadden toen ze nog in Suriname woonden. Overigens vinden enkele respondenten dat mensen in Nederland niet genoeg respect tonen voor elkaar.

“Het is een andere maatschappij, het sociale is hier ver te zoeken. In Suriname heb je het sociale doel waar je naar streeft om van je familieleden en je burens te weten hoe het met ze gaat. Door de drukte, door de andere maatschappij, is dat sociale er niet.”

--Respondent 9

De respondenten vertellen dat Marrons meer dan Nederlanders denken aan het belang van de ander en van de familie in het bijzonder. De Nederlandse cultuur is volgens hen vooral gericht op wat van ‘jezelf’ is.

Op de vraag welke normen en waarden uit de Marroncultuur van invloed zijn op de levens van de respondenten, worden verschillende antwoorden gegeven. Respect voor andere mensen en culturen is een waarde die veel in de gesprekken naar voren komt. Volgens de geïnterviewden geven de Marrons iedereen de eer die men verdient. Een volgende waarde die in een aantal gesprekken naar voren komt, is het belang van de invloed van de oom en tante op een kind. Zij hebben meer te zeggen over een kind dan de vader en de moeder: ze kunnen een kind aanspreken op het gedrag en helpen om een kind op de goede weg te houden tijdens bijvoorbeeld de puberteit. Vijf respondenten zeggen dat Marrons veel respect hebben voor andere culturen en geen onderscheid maken tussen culturen, huidskleuren en nationaliteiten. Marrons geven anderen de waarde die hun toekomt, maar wanneer het respect niet teruggegeven wordt, verbreken ze het contact. Twee respondenten geven aan dat er bepaalde normen en waarden in man-vrouw relaties zijn. Eén van hen vertelt dat Marronvrouwen steeds brutaler worden door de invloed van de westerse cultuur; zij hebben volgens hem geen respect meer voor hun echtgenoten. De respondenten zien dat de normen en waarden van de Marroncultuur verwateren, zowel in Nederland als in de stad in Suriname. In de binnenlanden is de cultuur volgens alle geïnterviewden nog de authentieke Marroncultuur te vinden.

De respondenten denken verschillend over de oorspronkelijkheid van de Marroncultuur. Drie van de elf geven aan dat de cultuur altijd hetzelfde is en ook nooit zal veranderen. Vier anderen menen dat de Marroncultuur een hele bewegende cultuur is die zich ontwikkelt door contact met andere beschavingen. De respondenten vertellen dat de Marroncultuur in Nederland vooral is veranderd door de invloed van de westerse beschaving. Zo verwateren de normen en waarden, zoals het belang van de ooms en tantes, de hechte band, respect en de familieband, die in de binnenlanden van Suriname zo belangrijk zijn. Ook komt in alle interviews naar voren dat het uitoefenen van tradities in Nederland veranderd is. In Suriname zijn mensen gewend buiten feestjes te houden, met trommels optochten door het dorp te houden en in traditionele klederdracht te lopen, soms met ontbloot bovenlichaam. De

feesten kunnen in Nederland niet in deze vorm plaatsvinden, daarom zoekt de gemeenschap naar alternatieve manieren om de tradities te behouden. Feesten worden nu soms in de achtertuin of in een accommodatie van Stichting BOEG gehouden, waardoor ze iets beperkter van aard zijn. Bovendien zijn Marronkinderen en -jongeren steeds minder bezig met hun achtergrond en daarom verwateren de gebruiken, normen en waarden.

“Als er bijvoorbeeld iemand overlijdt, heb je een herdenkingsdienst met liederen. De mensen van mijn generatie, die kennen die liederen. Maar de jongens van tegenwoordig kennen die liederen niet. Dat zeggen we ook, na ons zal er misschien niet meer gezongen worden. Het is ook een onderwerp waarover gesproken moet worden. Ik vind het wel vervelend.”

--Respondent 5

Zes van de elf respondenten geven aan dat de Marronjongeren het organiseren van Marronbijeenkomsten uiteindelijk moeten overnemen, omdat de mensen die alles tot nu toe geregeld hebben, vinden dat zij te oud worden. Mede daarom worden er voor kinderen veel culturele uitstapjes en activiteiten georganiseerd om over hun Marronachtergrond te leren.

De respondenten geven over het algemeen aan dat Marrons in Utrecht als Surinamers worden gezien. Ze vertellen dat Marrons niet zo zichtbaar zijn in de maatschappij, in die zin nemen ze geen speciale plaats in. Eén respondent legt uit dat de Marrongemeenschap geen zichtbare voorzieningen heeft:

“Ik denk dat Marrons gewoon opgaan in de Utrechtse gemeenschap en gebruik maken van de algemene voorzieningen. Er zijn te weinig zichtbare dingen, of je moet heel goed kijken.”

--Respondent 8

De meeste respondenten zeggen niet uit te stralen dat ze bij de Marrongemeenschap horen, maar laten het merken bijvoorbeeld wanneer het gesprek er op komt en wanneer negatieve dingen gezegd worden over Marrons. Sommige respondenten geven aan uit trots traditionele klederdracht te dragen naar Surinaamse feestjes en recepties of een bijeenkomst met een wethouder of raadslid.

Marrons en hun cultuur worden door anderen tegenwoordig meer herkend en gewaardeerd, bijvoorbeeld als gevolg van de binnenlandse oorlog met Ronnie Brunswijk en de watersnoodramp in 2006. De Marrons komen volgens de deelnemers nu naar voren als groep en hebben een beter netwerk.

“Dus we zijn blij dat er nu bepaalde dingen naar voren komen. Dat de wereld ziet ‘Oh deze mensen zijn belangrijke mensen in de wereld’. Het is een kleine groep, maar echt belangrijk.”

--Respondent 3

Ook in Utrecht en de rest van Nederland worden Marrons volgens de respondenten tegenwoordig bekend. Zij menen dat het komt doordat Marrons zich nu gaan ‘bundelen’: met de komst van verschillende stichtingen en SaMON krijgt de Marrongemeenschap weer meer een plekje, aldus de deelnemers. SaMON is een landelijke, overkoepelende organisatie die is opgericht tijdens de watersnoodramp in Suriname in 2006. Vijf Marronorganisaties in Nederland hebben het initiatief genomen de krachten te bundelen om iets te kunnen betekenen in de noodhulpfase en de fasen erna. SaMON wil de lidorganisaties zodanig faciliteren en toerusten zodat zij beter in staat zullen zijn om hun statutaire doelstellingen te realiseren.

Bovendien vertelt ongeveer driekwart van de respondenten dat de aanstelling van enkele Marrongezagsdragers in Nederland belangrijk is voor de bekendheid van Marrons. In 2006 is een aantal Marrons gekozen en benoemd als ‘kapitein’, die in de binnenlanden van Suriname vergelijkbaar is met een soort burgemeester. Een gezagsdrager in Nederland heeft een functie als ‘afgezant’ van de gezagsdragers in Suriname. Ook heeft de kapitein een spirituele en symbolische functie. De gezagsdragers zorgen er onder andere voor dat jongeren begrijpen hoe de gezagsstructuur onder Marrons in Suriname in elkaar zit en dat Marrons zelf nieuwsgieriger worden, zelfs de personen die als ‘verdwenen’ leken te zijn in de Nederlandse samenleving. Tevens is SaMON bezig met het project voor het Marronhuis (pagina 17). Het doel van dit project is een gebouw in Utrecht in te richten als informatie- en documentatiecentrum over de Marroncultuur. De respondenten zijn het erover eens dat de tentoonstelling ‘Kunst van Overleven’ in het Tropenmuseum de Marrons bekendheid geeft, niet alleen onder de Nederlandse autochtone bevolking, maar ook onder Marronjongeren, die volgens de oudere generatie respondenten meer van hun achtergrond verwijderd raken.

Marrons organiseren vooral verschillende activiteiten in Utrecht, omdat in deze stad en de omgeving veel Marrons wonen. Daarnaast is Utrecht centraal gelegen, waardoor het makkelijk te bereiken is vanuit het hele land. Bovendien werden tot 2002 alle Marronactiviteiten georganiseerd in Centrum De Oase in Utrecht, dat de meeste Marrons daarom kennen en weten te vinden. Ook zijn veel Marronorganisaties in de gemeente Utrecht opgericht. Hierbij, en bij projecten in Suriname, heeft de gemeente een rol gespeeld. Zowel bij de oprichtingen als bij projecten in Suriname heeft de gemeente een rol gespeeld. Ook Marrons uit omliggende steden richten zich op Utrecht. Een geïnterviewde:

“We hebben hoop in Utrecht.”

--Respondent 3

De Marrongemeenschap kent verschillende vormen waarin zij samenkomt. In de gemeenschap worden enkele rituelen gevierd, die vaak verschillende levensfasen van leden inluiden, zoals na de geboorte van een kind, twee ‘ontgroeningen’ rond het 12^e en 18^e levensjaar van jongeren, de verloving, het trouwen en de rouwdiensten. Muziek en dans nemen een belangrijke plaats in in deze samenkomsten. Ook wordt door stichting Dufuni jaarlijks een nieuwjaarsfeest georganiseerd waar veel

Marrons op af komen. Door SaMON wordt jaarlijks de ‘Dag van de Marrons’ georganiseerd, wat een combinatie is van een conferentie en feestelijke activiteiten. Enkele respondenten melden dat de Marrons in Utrecht dit jaar de afschaffing van de slavernij willen vieren.

Acht geïnterviewden zeggen dat de organisaties en de samenkomsten in Nederland steeds ‘groter’ worden: door bundeling van de organisaties en meer bekendheid komen er steeds meer deelnemers en leden op af. Twee respondenten gaan in op de inhoud van de samenkomsten en zij vertellen dat dit veranderd is ten opzichte van een paar jaar geleden. Eerder waren de bijeenkomsten vooral gericht op het elkaar leren kennen en feestvieren, nu wordt in conferenties ook aandacht gegeven aan voorlichting over bijvoorbeeld terugkeer naar Suriname en mogelijkheden in Nederland, bewustwording van de culturele achtergrond en participatie in de Nederlandse samenleving. Eén van deze respondenten constateert dat er een verschuiving naar ‘het maatschappelijk gebeuren’ heeft plaatsgevonden, gericht op het verbeteren van de positie van individuele Marrons.

Een probleem dat naar voren komt in een paar interviews, is dat Marrons wel willen integreren, maar dat ze het idee hebben dat dat niet lukt omdat de Nederlandse autochtone bevolking niet ‘mee’ wil integreren. Volgens hen komt de wil om te integreren maar van één kant, namelijk hun kant, terwijl door de autochtone bevolking wordt weggekeken.

Ongeveer de helft van de respondenten gaat in op de verschillen in Marrongemeenschappen tussen verschillende steden. In bijna al deze gesprekken wordt Amsterdam vergeleken met Utrecht en gemeld wordt dat Amsterdam een trefpunt heeft waar Marrons samen kunnen komen, dat er “*Marrongecreëerde faciliteiten*” (respondent 8) en meer ontmoetingsplekken zijn, waardoor men meer buiten de deur gaat doen.

“Alleen hier in Utrecht zijn we serieuzer, in Amsterdam heb je meer ontmoetingsplekken waardoor je meer buiten gaat doen, waardoor je niet mee kan doen. Ik moet bijvoorbeeld mijn zoon voorlezen, douchen, enzo. Soms komen die vaders daar heel laat thuis. Dat ligt gewoon in de cultuur daar.”

--Respondent 7

Bovendien vinden enkele geïnterviewden dat de Marronbevolking in Amsterdam met veel problemen te maken heeft en het er makkelijker is om in de anonimiteit en dan criminaliteit te komen dan in Utrecht. Daarnaast meent ongeveer een kwart van de respondenten dat de gemeente in Amsterdam meer doet om de Marrons en andere groepen te ondersteunen. Eén respondent denkt dat Marrons in Amsterdam meer binnen de eigen gemeenschap doen dan in Utrecht. Hij vertelt dat in Amsterdam een categorie Marrons woont die relatief niet zo lang in Nederland is en dat er grote groepen laaggeschoolden of analfabeten zijn die in het informele circuit of drugshandel zitten. Utrecht is ten opzichte van Amsterdam volgens de geïnterviewden serieuzer, koeler en rustiger.

De respondenten zien de pogingen om de Marroncultuur te behouden in Nederland, als een taak

van de gemeenschap zelf. In veel gesprekken komt naar voren dat het belangrijk is om andere Marrons te leren kennen en een enkeling noemen dat het spreken van de Marrontalen en het (opnieuw) beoefenen van oude tradities en gewoonten kunnen helpen bij behouden van de Marroncultuur. De respondenten zien de overheid als een orgaan dat ondersteuning kan bieden bij initiatieven die van uit de Marrongemeenschap komen. Een aantal (niet meer dan tien) keer per jaar wordt door verschillende Marronorganisaties om subsidie van de gemeente Utrecht of ondersteuning door stichting BOEG gevraagd, om een bepaalde activiteit te ondersteunen. Tevens vragen Marronorganisaties soms om de aanwezigheid van een burgemeester of wethouder bij een Marronactiviteit. Volgens een vertegenwoordiger van de Marrongemeenschap is dit met name het geval tijdens Marrondagen, omdat op deze dag de vrede tussen Nederlanders en Marrons wordt gevierd. Beide partijen moeten daarom op deze dag aanwezig zijn.

Er heerst veel ontevredenheid over de ondersteuning die de gemeente en stichting BOEG bieden. Zo zijn er volgens zeven van de elf respondenten conflicten over het toekennen van de accommodaties en de verruiming van de tijden van de verhuur van de accommodaties. Daarnaast begrijpen een paar respondenten niet waarom de gemeente de plannen voor het Marronhuis niet wil ondersteunen.

Analyse

Aan de hand van de verzamelde gegevens wordt in deze paragraaf een antwoord gegeven op de eerste deelvraag. Deze luidt: *Hoe manifesteren Marrons zich momenteel in de gemeente Utrecht?*

Als antwoord op de deelvraag kan gesteld worden dat Marrons in Utrecht en de rest van Nederland goed sociaal-economisch en -maatschappelijk geïntegreerd zijn. Ze zijn echter niet zichtbaar voor de dominante autochtone bevolking en de Marroncultuur is bij de rest van de Nederlandse bevolking niet bekend. Daarnaast wordt de etnische identificatie met de Marronachtergrond belangrijker, omdat Marrons beseffen dat de Marroncultuur in Nederland niet vanzelfsprekend is, zoals dat wel het geval is in Suriname. Op persoonlijk en sociaal-cultureel vlak proberen ze de cultuur te behouden door een actieve identiteitspolitiek te voeren. De drijfveer voor deze actieve houding is de trots van de leden op de Marroncultuur die erg diep in de geschiedenis van Marrons in Suriname ligt. De gemeente Utrecht steunt de manifestatie van Marrons financieel, functioneel en soms symbolisch.

Vervolgens kan het antwoord op de deelvraag onderbouwd worden door de uitkomsten van de analyse. De analyse is verdeeld in de drie aspecten van groepsmanifestatie, namelijk zichtbaarheid, etnische identificatie en het beroep doen op de overheid. Zichtbaarheid of 'sociaal-culturele integratie' is geoperationaliseerd als de participatie in de instituties van de samenleving, de ontwikkeling van interpersoonlijke contacten met leden buiten de eigen groep en de mate waarin gedragspatronen van het gastland worden overgenomen (Lucassen & De Ruijter, 2002, p. 251). Aan de hand van deze definitie van **zichtbaarheid** wordt het eerste deel van de analyse besproken.

Een eerste kenmerk van de zichtbaarheid van Marrons in Nederland is de participatie in de instituties van de Nederlandse samenleving. Wat opleidingsniveau betreft, is uit de gesprekken naar voren gekomen dat de respondenten hoog opgeleid zijn. Zes van de elf deelnemers zijn afgestudeerd aan het hoger onderwijs. Dit komt overeen met cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek dat 66% van de Surinaamse allochtonen afstudeert aan het hoger onderwijs (CBS, 2010), dit aantal geldt echter voor de gehele Surinaamse populatie in Nederland en niet specifiek voor Marrons. Ook hebben alle respondenten op dit moment een baan of zijn met pensioen, wat een hoog aantal is voor leden van een allochtone bevolkingsgroep in Nederland. Het percentage Surinamers in Nederland met een baan was in 2006 64,3 (CBS, 2009), dit is het hoogste percentage van mensen met een baan in de groep niet-westerse allochtonen. Het valt op dat vijf van de elf respondenten aangaven dat er een onderwijsachterstand van Marrons bestaat en dat dit een probleem vormt voor integratie en participatie. Zelf zijn de deelnemers echter hoog opgeleid. Waarschijnlijk bestaat de groep onderzochten uit een bepaalde laag van de Marrongemeenschap. In de gesprekken is niet duidelijk geworden of deze respondenten vinden dat de achterstand op het gebied van onderwijs ook geldt voor andere Surinaamse groepen in Nederland.

Alle geïnterviewden hebben naast hun baan een druk sociaal leven en zijn in het bijzonder actief betrokken bij Surinaamse (Marron)-organisaties. Slechts enkelen hebben (recent) maatschappelijke hulp gehad in Nederland, nauwelijks gericht op integratie of participatie. Verder hebben de respondenten nauwelijks te maken met taalproblemen die hun integratie in Nederland belemmeren.

Alle respondenten hebben vervolgens aangegeven niet door discriminatie of uitsluiting belemmerd te worden. De helft van de respondenten ervaart wel uitsluiting, maar laat zich er niet door uit het veld slaan en zet zich des te meer in. De andere helft ervaart geen discriminatie, omdat deze respondenten zeggen er geen aandacht aan te besteden, maar zich te richten op hun eigen inzet. Het kan zijn dat uiting van de trotse gevoelens over de culturele achtergrond ervoor zorgt dat de buitenwereld de personen niet uitsluit. Ook is het mogelijk dat door die gevoelens geen uitsluiting ervaren wordt. In het literatuuronderzoek is een studie van Buiks (1982) besproken, die stelt dat Surinaamse jongeren gemarginaliseerd worden door een gebrek aan capaciteiten en door frustrerende ervaringen bij pogingen om aansluiting te vinden bij Nederlandse instituten. De uitsluiting bevordert een 'duurzame perspectiefloosheid' onder de jongeren en activeert bij hen een etnisch bewustzijn en etnische overlevingsstrategieën, aldus Buiks. Omdat in dit onderzoek personen vanaf de leeftijd van 34 geïnterviewd zijn, kan niets gezegd worden over de situatie van Marronjongeren. Wel kan geconstateerd worden dat Marrons het in het algemeen op maatschappelijk en economisch vlak goed doen en dat zij geen moeite hebben om aansluiting te vinden bij Nederlandse instituten en worden ook niet belemmerd door marginalisering. Daarom zou geconcludeerd kunnen worden dat onder Marrons het etnisch bewustzijn niet als gevolg van marginalisering opleeft. Het is echter duidelijk dat de studie van Buiks erg gedateerd is. Het is mogelijk dat de situatie voor Surinaamse jongeren inmiddels veranderd is.

Opvallend is dat het merendeel van de respondenten aangegeven heeft dat Marrons niet zichtbaar zijn in de maatschappij, maar ‘opgaan in de Utrechtse gemeenschap’ en daarom geen speciale plaats innemen. Individueel worden zij als Surinamers gecategoriseerd. Categorisatie vindt plaats om voorspelbaarheid te geven aan wie de ander is, hoe de ander zich gedraagt, wat hij denkt en wat hij voelt (WRR, 2007). Hierbij wordt volgens de respondenten het zichtbare kenmerk van de huidskleur als indicatie gebruikt. De geïnterviewden hebben verteld het niet erg te vinden dat ze individueel niet worden herkend als Marron, maar streven wel naar meer bekendheid van de Marroncultuur in het algemeen.

De helft van de respondenten heeft de participatie van de Marrongemeenschap in Utrechtse instituties vergeleken met die in Amsterdam. De Utrechtse Marrons lijken zich enerzijds benadeeld te voelen ten opzichte van de Amsterdamse Marrons: zij meenden dat de gemeenschap in de hoofdstad meer ontmoetingsplekken ter beschikking heeft en dat de gemeente er meer doet om migrantenorganisaties te ondersteunen. Anderzijds vinden de respondenten dat er meer problemen spelen in Amsterdam, dat er veel laaggeschoolde en analfabete Marrons zijn en dat zij een grotere kans hebben in de anonimiteit of criminaliteit terecht te komen. In Utrecht zijn de Marrons volgens een paar deelnemers rustiger en serieuzer op het gebied van werk, gezin, huisvesting, enzovoorts. Er lijkt sprake te zijn van het volgende mechanisme: waar Marrons goed geïntegreerd zijn en geen overlast veroorzaken, wordt door de gemeente weinig ondersteuning geboden en waar Marrons problemen hebben en in de negatieve aandacht komen, wordt door de gemeente meer ondersteuning geboden.

Wat veel respondenten zien als een belemmering van de sociaal-culturele integratie van Marrons in Nederland, is dat zij het idee hebben dat Nederlanders niet ‘mee willen integreren’. De Marrons geven aan zelf te willen integreren in de Nederlandse samenleving, maar Nederlanders helpen hen niet, veranderen niet mee en maken niet duidelijk wat de eisen zijn waaraan ze moeten voldoen. Deze bevinding sluit aan bij ‘Het multiculturele drama’ van Paul Scheffer, waarin verwoord wordt dat migranten niet weten hoe de samenleving waarin zij moeten integreren in elkaar zit, omdat de Nederlandse identiteit niet scherp genoeg gedefinieerd wordt (Scheffer, 2000). In het model van Berry (1998) kan het niet ‘mee willen integreren’ gezien worden als een verschil in de strategie van culturele minderheid en de dominante bevolkingsgroep. De dominante bevolkingsgroep hanteert volgens de respondenten de strategie van uitsluiting, omdat de culturele minderheid niet aangemoedigd wordt om zich aan te passen, en cultuurbehoud bovendien niet wordt gestimuleerd. De Marrons geven aan dat zij de strategie van integratie willen hanteren, wat inhoudt dat zij hun cultuur behouden, maar zich ook aanpassen aan de dominante cultuur.

Een tweede kenmerk van de zichtbaarheid van de Marrongemeenschap in Nederland is volgens Lucassen en De Ruijter de ontwikkeling van interpersoonlijke contacten met leden buiten de eigen groep. Enkele respondenten hebben aangegeven zich vooral binnen Marronkringen te begeven en voorkeur te geven aan Marronvrienden, maar de meeste deelnemers hebben verteld de mensen om hen

heen niet te selecteren op etnische achtergrond. Zij hebben dan ook een cultureel diverse vrienden- en kennissenkring. Het is echter daarnaast uit de gesprekken duidelijk geworden dat familiebanden een belangrijkere rol spelen dan vrienden en kennissen en op die manier hebben de respondenten dus toch allemaal ook veel contact met hun Marronfamilieleden.

De mate waarin gedragspatronen van het gastland worden overgenomen is het laatste kenmerk van zichtbaarheid. Normen en waarden die door Marrons in Nederland in ere worden gehouden, zijn het belang van de familie, respect en beleefdheid, met name ten opzichte van ouderen, het belang van de 'ander' en het 'sociale', de grote invloed van de oom en tante op een kind en respect voor andere culturen, huidskeuren en nationaliteiten. Tegelijkertijd verwateren deze normen en waarden volgens de deelnemers zowel in de Nederlandse omgeving als in de stedelijke gebieden in Suriname. Opvallend is dat een paar respondenten een paar gewoonten noemen die ze al hun hele leven aanhouden, maar zien als typisch Nederlands. Op deze manier maken ze duidelijk dat ze enkele gedragspatronen hebben die niet verschillen van de Nederlandse. Soms gaan de normen en waarden volgens de respondenten in tegen de Nederlandse gewoonten. Doordat de respondenten sommige Nederlandse gedragspatronen niet overnemen, wordt duidelijk gemaakt dat men zich toch anders voelt dan de Nederlandse bevolking.

Het tweede aspect van groepsmanifestatie is de **etnische identificatie**. Dit valt uiteen in de verbeelding van de etnische groep, zelf-identificatie en etnische ideologieën en is gedefinieerd als identificatie door leden van een minderheidsgroep met hun eigen etnische groep (Odé, 2002; Van Heelsum, 1997, weergegeven in Odé, 2002; Verkuyten, 1998, weergegeven in Odé, 2002). De kenmerken die met dit aspect te maken hebben zullen in dit deel van de paragraaf besproken worden.

Ten eerste vertellen de respondenten veel bezig te zijn met hun Marronachtergrond en er aan te werken om de cultuur te behouden. Als drijfveer hiervoor kunnen de trotse gevoelens met betrekking tot hun achtergrond genoemd worden. De respondenten willen elkaar leren kennen, Marrontalen leren spreken en vroegere tradities en gewoonten (opnieuw) beoefenen om de cultuur in Nederland te behouden. Ook vertellen zij dat ze zich door middel van muziek, dans, eetgewoonten, taal, geloof, normen en waarden identificeren met de Marrongemeenschap.

Uit de gesprekken is gebleken dat sommige respondenten een primordiale benadering hebben van de Marroncultuur, terwijl anderen een meer situationele visie hebben en menen dat de Marroncultuur sociaal geconstrueerd is (Vermeulen & Govers, 1997). Volgens degenen die menen dat de Marroncultuur in Nederland veranderd en ontwikkeld is, heeft de verandering plaatsgevonden onder invloed van de westerse beschaving. De ervaring van de respondenten is verder dat normen en waarden, die in de binnenlanden van Suriname zo belangrijk zijn, verwateren.

Enkele recente ontwikkelingen vallen op, zoals de aanstelling van enkele Marrongezagsdragers in Nederland, de tentoonstelling 'Kunst van Overleven in het Tropenmuseum en SaMON's plannen voor het Marronhuis. Deze ontwikkelingen zorgen ervoor dat leden van de minderheidsgroep zichzelf

kunnen identificeren met hun eigen etnische groep (Heelsum, 1997, zoals weergegeven in Odé, 2002; Verkuyten, 1998, zoals weergegeven in Odé, 2002). Dit kan Marrons helpen bij het begrijpen van zichzelf en anderen, wat een bevestiging vormt voor de veronderstelling van Verkuyten (1999, weergegeven in WRR, 2007). Hij stelt dat identificatie met de groep en groepsvorming oriëntatiepunten bieden bij het begrijpen van zichzelf en anderen. Ook biedt het groepsgedrag sociale erkenning, zelfvertrouwen en emotionele binding met anderen. Daarnaast kunnen bovenstaande voorbeelden pogingen zijn om meer herkend te worden door de autochtone bevolking en meer zichtbaar te zijn als groep. Op deze manier wordt het etnisch bewustzijn van Marrons aangewakkerd door aanwezigheid in een samenleving die hen niet herkent.

Een andere verandering die invloed heeft op de etnische identificatie door Marrons in Nederland, is dat de Marronorganisaties en de samenkomsten steeds ‘groter’ worden, wat vijf van de elf geïnterviewden opmerken. Door bundeling van de organisaties en meer bekendheid komen er namelijk steeds meer deelnemers en leden op af. Tevens verandert het karakter van de samenkomsten en activiteiten: tegenwoordig is er meer aandacht voor bewustwording van de culturele achtergrond en participatie in de Nederlandse samenleving. Marrons richten zich nu, meer dan vroeger, op het samenleven als minderheidsgroep in Nederland, waarbij de groep meer naar buiten treedt. Wanneer het model van Berry (1997) hierbij betrokken wordt, kan de acculturatiestrategie geïdentificeerd worden. Eerder leek er sprake te zijn van de strategie van separatie, omdat de bijeenkomsten vooral op de eigen groep en cultuur gericht waren en niet op aanpassing aan de dominante cultuur. Tegenwoordig lijkt de manier van samenleven van Marrons in Nederland meer op integratie, omdat ze wel degelijk hun cultuur willen behouden, maar tegelijkertijd meer ondernemen om zich aan te passen aan de dominante Nederlandse cultuur. Het bepalen van de strategie is bij deze conclusie echter slechts gebaseerd op de aard van de Marronsamenkomsten, wat een beperkte basis is.

Het laatste aspect van groepsmanifestatie is het doen van een beroep op de overheid. De verzoeken kennen verschillende dimensies en kenmerken (Cobb & Elder, 1972, zoals weergegeven in Kok, 1980). De wens om als groep een verzoek te doen aan de overheid, komt voort uit het groepsgedrag en op deze manier kunnen groepen als Marrons hun groepsidentiteit uiten. Hoe Marrons een **beroep doen op de overheid**, zal hier worden besproken.

Marrons uiten hun groepsidentiteit door verschillende aanvragen bij de Utrechtse overheid. Ten eerste vragen Marronorganisaties enkele keren per jaar om subsidies of ondersteuning van stichting BOEG, zoals de verhuur van een accommodatie. Helaas is er geen zicht op het aantal aanvragen per jaar in vergelijking met soortgelijke migrantengroepen, daarom is niet duidelijk geworden of Marrons in Utrecht relatief veel of weinig aanspraak maken op ondersteuning van de lokale overheid voor de uiting van de groepsidentiteit. De aanvragen voor subsidie of ondersteuning die goedgekeurd worden, voldoen aan de eisen van de gemeente. Ten tweede willen Marrons hun verbondenheid met Nederland

benadrukken door Nederlandse burgermeesters of wethouders te vragen bij Marrondagen aanwezig te zijn.

Er heerst echter ontevredenheid onder Marrons over de ondersteuning die geboden wordt door de gemeente Utrecht en stichting BOEG, met name over het toekennen van de accommodaties en de tijden waarop de accommodaties gehuurd kunnen worden. Daarnaast ondersteunt de gemeente Utrecht het plan van SaMON voor een Marronhuis niet. Dit is echter het geval omdat SaMON een landelijke en geen Utrechtse organisatie is. De Marrongemeenschap lijkt moeite te hebben met de regels die de gemeente Utrecht hanteert en zou daarom graag verandering in sommige regels zien komen.

Samenvattend, Marrons in Utrecht en de rest van Nederland lijken goed sociaal-economisch en -maatschappelijk geïntegreerd zijn, maar nemen geen speciale plaats in in de samenleving, omdat de dominantie autochtone bevolking de cultuur en de gemeenschap niet kent. De etnische identificatie met de Marronachtergrond wordt de laatste jaren belangrijker, omdat Marrons beseffen dat de Marroncultuur in Nederland niet vanzelfsprekend is. Op persoonlijk en sociaal-cultureel vlak proberen ze de cultuur te behouden door een actieve identiteitspolitiek te voeren en naar buiten te treden. Door de gemeente Utrecht wordt de manifestatie van Marrons financieel, functioneel en soms symbolisch ondersteund.

5.2 Deelvraag 2. Hoe beleven Marrons hun identiteit in de gemeente Utrecht?

Resultaten

In het komende deel van dat hoofdstuk zullen de data met betrekking tot de identiteitsbeleving van Marrons in Utrecht en de rest van Nederland beschreven worden.

Voor alle respondenten betekent het veel om Marron te zijn. Ze zijn trots op de geschiedenis van de Marrons en de strijd die hun voorouders geleverd hebben bij het vrijvechten tijdens de slavernij. Ze realiseren zich dat Marrons in Suriname als minderwaardig worden beschouwd. Veel geïnterviewden melden trots te zijn op de manier van leven en de Marroncultuur. De meesten vertellen dat ze het belangrijk vinden te weten wat hun achtergrond is, omdat ze daarmee ook weten wie ze zijn en waar ze vandaan komen. Ze willen hun achtergrond niet afstoten nu ze in Nederland zijn. Eén respondent zegt alles wat ze doet, te doen vanuit haar Marron-zijn. Dat 'Marron-zijn' uit zich in de cultuur, zoals muziek, dans, eetgewoontes, taal, geloof en de normen en waarden.

“En ook al zeggen mensen dat ik niet op een Marronvrouw lijk, ik ben zo trots dat ik wil laten zien dat ik er eentje ben.”

--Respondent 6

Voor drie respondenten die al lang (meer dan 30 jaar) in Nederland zijn, betekent het iets anders om Marron te zijn in Nederland dan wanneer ze in Suriname op vakantie zijn. Zij vertellen dat ze in

Suriname gezien worden als ‘zwarte blanken’ of Nederlanders. Ook zijn sommige gebruiken moeilijk voort te zetten in Nederland, voornamelijk door het klimaat en de leefomgeving:

“Je kan niet naar buiten gaan met je lendendoek en je blote borst en met je trommel door de straat lopen, dat kan dan hier niet. Maar je hebt een achtertuin, dan ga je het beperken, overleggen met je burens. Daar moet je wel rekening mee houden, natuurlijk. Ik heb me wel zodanig aangepast.”

--Respondent 4

Eén respondent denkt dat Marrons zich in Nederland op een andere manier identificeren dan in Suriname. Volgens hem bepaalt de omgeving iemands houding en gedragingen. In Nederland gelden andere regels en naarmate men langer hier in Nederland is, worden automatisch andere dingen overgenomen en die invloed uit zich bijvoorbeeld in taalgebruik, gedragingen en gewoonten. Een andere respondent meent dat het in Nederland meer moeite kost om de Marroncultuur te behouden dan in Suriname, omdat *“in Suriname de Marroncultuur al zit”*(Respondent 7).

De manier waarop de respondenten zichzelf zouden omschrijven en de manier waarop zowel Marrons als niet-Marrons hen zouden omschrijven, valt te generaliseren tot het beeld dat alle respondenten menen dat niet-Marrons hen omschrijven als Surinamers. Marrons kunnen volgens hen een betere en meer diepgaande omschrijving geven omdat ze ten eerste kunnen of horen zien dat het om een Marron gaat en ze elkaar ten tweede vaak al kennen. Hoe de respondenten over zichzelf denken, wijkt in alle gevallen niet ver af van hoe ze denken dat Marrons hen zouden omschrijven. De helft identificeert zichzelf met een sterke focus op hun Marronachtergrond, terwijl dat bij de andere helft niet het geval is.

Een respondent vertelt tenslotte dat de Marronidentiteit tegenwoordig op een andere manier uitgedragen wordt, als gevolg van jarenlange minderwaardigheid in Suriname:

“Tegenwoordig merk ik ook wel dat de Marrons, omdat ze heel lang zijn achtergesteld in Suriname, dat ze nu met de borst naar voren komen. Ze durven nu meer. We lopen nu met onze klederdracht

door de Bijlmer heen, geen probleem.”

--Respondent 4

Analyse

In deze paragraaf wordt bekeken hoe de gegevens met betrekking tot identiteitsbeleving geïnterpreteerd kunnen worden. Ten eerste kan een antwoord geformuleerd worden op de tweede deelvraag: *Hoe beleven Marrons hun identiteit in de gemeente Utrecht?*

Waar Marrons in Nederland in eerdere periodes vooral gefocust was op integratie en participatie in de Nederlandse samenleving, is in de beantwoording van de eerste deelvraag duidelijk geworden dat de zichtbaarheid en de etnische identificatie van Marrons met hun cultuur en achtergrond de laatste jaren meer op de voorgrond is komen te staan. Deze verandering zorgt voor een vernieuwde beleving van de identiteit, wat gedefinieerd is als een innerlijke gevoel van identiteit, dat richting geeft aan de handelingen van en controle over de eigen persoon. De identiteitsbeleving is afhankelijk van de sociale wereld: de identiteit als sociaal verschijnsel wordt individueel geïnterpreteerd (Verkuyten, 2005).

Vervolgens kan uiteengezet worden hoe tot het antwoord op deze deelvraag is gekomen. Aan de hand van de definitie van **identiteitsbeleving** zal dit deel van de analyse besproken worden.

Er is bij de respondenten ten eerste een verschil tussen de subjectieve beleving van de identiteit en de identiteit als sociaal verschijnsel. Door buitenstaanders wordt een andere identiteit toegeschreven dan door de individuen zelf, omdat identiteiten door personen verschillend ervaren worden (Verkuyten, 2005). Zo wordt aan Marrons door de Nederlandse bevolking vaak slechts een Surinaamse, en soms zelfs Afrikaanse, identiteit toegeschreven. De respondenten worden niet herkend als Marrons, terwijl de subjectieve beleving van de ene helft van de respondenten sterk gefocust is op de Marronachtergrond. Bij de andere helft van de respondenten speelt de culturele achtergrond geen grote rol in de identiteitsbeleving.

De identiteit wordt individueel geïnterpreteerd bij zaken die voor de respondenten van persoonlijk belang zijn. Daarnaast heeft de identiteit invloed op de handelingen die zij uitvoeren (Verkuyten, 2005). Zo is het voor de ene helft van de respondenten van persoonlijk belang veel bezig te zijn met hun Marronachtergrond en te werken aan het behoud van de cultuur. Ze worden hiervoor gemotiveerd door de trotse gevoelens die ze hebben met betrekking tot hun achtergrond. Aan dit persoonlijke belang wordt uiting gegeven doordat de respondenten andere Marrons willen leren kennen, Marrontalen willen leren spreken en vroegere tradities en gewoonten (opnieuw) beoefenen om de cultuur in Nederland te behouden. Ook beleven de respondenten aspecten als muziek, dans, eetgewoonten, taal, geloof, normen en waarden, wanneer ze naar samenkomsten gaan en zelf tradities in ere houden.

De interpretatie van de identiteit is voor vier respondenten afhankelijk van de plaats waar zij zich bevinden. Het betekent bijvoorbeeld voor de oudere respondenten, die al meer dan dertig jaar in Nederland wonen, iets anders om Marron te zijn wanneer zij in Suriname op vakantie zijn dan wanneer ze in Nederland zijn. In Suriname worden zij volgens hen als 'zwarte blanken' of als Nederlanders gezien. Zij lijken zich tussen twee culturen te bevinden: zij worden niet alleen in Nederland als 'buitenstaanders' beschouwd, maar ook in hun land van herkomst.

In de beantwoording van de vorige deelvraag is tenslotte besproken dat Marrons niet zichtbaar zijn in de maatschappij en geen speciale, herkenbare plaats innemen. Dit heeft waarschijnlijk gevolgen

voor de manier waarop Marrons hun identiteit beleven, omdat de identiteitsbeleving volgens Verkuyten (2005) afhankelijk is van de sociale wereld. De geïnterviewden hebben verteld het niet erg te vinden individueel niet herkend te worden als Marron, maar wel wordt, zoals in de vorige analyse is beschreven, op verschillende manieren gezocht naar erkenning van de Marroncultuur in zijn geheel. Het is mogelijk dat de actieve identiteitspolitiek die de laatste jaren gevoerd wordt, zorgt voor een vernieuwde, bewuste, subjectieve beleving van de Marronidentiteit. De pogingen van de Marrongemeenschap om meer zichtbaar te worden in de Nederlandse samenleving kan namelijk tot gevolg hebben dat individuele Marrons hun identiteit opnieuw interpreteren en relateren aan hun Marronafkomst.

5.3 Deelvraag 3. Wat zijn wensen van de Marrons met betrekking tot identiteitsbeleving en groepsmanifestatie?

Resultaten

Tijdens de interviews zijn verschillende doelen genoemd die Marrons in Nederland nastreven, voor zowel de Marroncultuur in het geheel als voor Marrons als individuen. De doelstellingen zullen in deze paragraaf beschreven worden.

Ten eerste willen de meeste respondenten meer erkenning voor de Marrons in het algemeen, omdat ze beseffen dat het grootste deel van de Nederlandse bevolking niet weet wat een Marron of een bosneger is. De Marrons zelf of de Marronorganisaties moeten dit nastreven. Ook noemt een respondent dat hij zou willen dat de Marrons meer zichtbaar zijn in de samenleving. Hij vindt dat Marrons meer activiteiten zouden moeten organiseren waarbij de hele doelgroep bereikt wordt, dat wil zeggen Marrons in alle lagen van de bevolking. Hij vraagt zich af of gemeenten daaraan financieel kunnen bijdragen.

Ten tweede wordt door vijf respondenten de nadruk gelegd op de achterstand die Marronjongeren in Nederland hebben in het onderwijs. Zij zouden graag zien dat jongeren meer doen aan scholing: participeren in het onderwijs, meer lezen, enzovoorts.

“Je hoeft geen hoge opleiding te hebben, als je maar iets gaat doen. Word wat! Als je maar een goede vuilnisman of schoonmaker wordt. Als je maar iets betekent voor de maatschappij.”

-- Respondent 4

Bovendien moet gewerkt worden aan een betere taalbeheersing onder Marrons, volgens enkele respondenten. Naar hun mening is het percentage ongeletterdheid onder Marrons erg hoog. Een andere respondent zegt echter dat zij niet denkt dat onder Marrons in Nederland veel analfabeten zijn.

Eén geïnterviewde noemt daarnaast een verhoging van de werkgelegenheid als doel voor de Marrongemeenschap, opdat de economische en maatschappelijke positie van individuen verbeterd kan worden.

Verder vindt een deel van de respondenten het belangrijk de cultuur en achtergrond van Marrons door te geven aan de jongeren. Een taal cursus in de verschillende Marrondialecten zou hierbij kunnen helpen. Tenslotte hechten de respondenten niet alleen belang aan het doorgeven van de achtergrond binnen de eigen groep, maar willen zij hun cultuur ook graag aan anderen bekendmaken.

Wat in alle interviews naar voren komt en wat de respondenten zien als een belangrijk doel voor de Marrongemeenschap in Utrecht, is het hebben van ontmoetingsmogelijkheden, al dan niet gedeeld met andere Surinaamse groepen. Hiervoor worden verschillende redenen genoemd: op deze plek willen ze feesten, verjaardagen, nationale feestdagen en Marrondagen vieren, bijeenkomen na de geboorte van een kind, bij het socialisatieproces van tieners en na het overlijden van één van hen. Bovendien voelen Marrons zich vrij om vanuit deze ontmoetingsplaats een start te maken voor deelname in de samenleving en dit zou de integratie van Marrons bevorderen. Enkelen menen dat een ‘overlevingsplaats’ hun de kans biedt hun identiteit te beleven en hun cultuur te behouden. In vier gesprekken wordt het belang van een ontmoetingsplek voor Marronjongeren benadrukt.

“Bij het integreren moet je een plekje hebben, waar je dat moet kunnen gaan oefenen.”

--Respondent 3

“We moeten een thuis hebben, want dat hebben we niet. Vooral belangrijk voor de jongeren, kijk maar hoe ze zwerven.”

--Respondent 6

Ook kunnen mensen naar deze plek toegaan, wanneer ze iets over de Marrons wil weten en willen leren wie ze zijn. Dit wordt beoogd met het plan voor het Marronhuis. Dit plan wil SaMON uitvoeren in Utrecht, omdat de stad, zoals eerder beschreven, een centrale rol speelt voor de Marrongemeenschap in Nederland. De meeste respondenten hebben goede herinneringen aan de periode dat Centrum De Oase in het bezit was van Surinamers, daarom benoemen ze bijna allemaal dat ze hopen dat de gemeente Utrecht hun deze ruimte teruggeeft. Bovendien begrijpen ze niet goed waarom deze accommodatie hen is ‘afgenomen’. In 2002 is het beleid van de gemeente veranderd en werden alle trefcentra ondergebracht onder Stichting BOEG. De respondenten geven aan nu veel moeite te moeten doen om een centrum te huren voor een bepaalde activiteit: het is duur en er zijn veel regels aan verbonden, die tegen hun gewoonten ingaan. Zo wijzen ze erop dat Marronfeesten beginnen om een uur of 11 ‘s avonds en eindigen om 6 uur in de ochtend. In de accommodaties van BOEG moeten de activiteiten echter om 1 uur stoppen. De geïnterviewden geven aan dat dit ervoor zorgt dat de Marroncultuur niet meer optimaal beleefd kan worden.

“Maar Surinamers die gaan om 10 uur onder de douche, en daarna pas gaan ze naar dat feest en dat duurt tot misschien 5 uur in de ochtend. Als je nu bijvoorbeeld Oase of een andere zaal wilt huren, moet je 1000 euro betalen, voor iemand die niet aangesloten is bij een migrantenorganisatie, bijvoorbeeld het vieren van een verjaardag.”

--Respondent 5

Sommigen vertellen dat in andere steden, bijvoorbeeld Amsterdam en Rotterdam, wel een ruimte in het bezit is van Marrons en andere Surinamers. Er wordt echter ook gezegd dat Marrons in geen enkele stad in Nederland een eigen accommodatie hebben.

De gemeente zou volgens één geïnterviewde per doelgroep moeten bekijken wat de groep nodig heeft. Wanneer de Marrongemeenschap bekeken zou worden, zou duidelijk worden dat de gemeenschap geen ruimte ter beschikking heeft, maar hier wel behoefte aan heeft. Deze respondent heeft veel direct contact heeft met de gemeente Utrecht en benadrukt dat hij het nodig vindt dat er in plaats van een algemeen achterstandsbeleid een specifiek beleid gehanteerd wordt. Er is nu namelijk geen aandacht voor de bijzondere zaken die per groep verschillen. Hij meent:

“De Marrons ervaren het als ‘je moet meegroeien, ongeacht wie je bent’.”

--Respondent 2

Tenslotte zeggen bijna alle respondenten dat de migrantenorganisaties anders en beter beheerd en behandeld moeten worden. Nagenoeg alle geïnterviewden uiten kritiek op stichting BOEG. De respondenten vinden dat BOEG te veel geld vraagt voor het huren van de accommodaties, dat er te weinig begrip en deskundigheid is voor de mensen en de manier waarop ze hun cultuur willen uiten en dat de medewerkers hen niet voldoende kunnen helpen omdat ze geen kennis van hun taal hebben. Enkele geïnterviewden vertellen dat ze zich meer tegengewerkt dan ondersteund voelen door de stichting. Verder menen sommigen dat de gemeente actie moet ondernemen en BOEG moet durven evalueren en corrigeren.

Analyse

De gegevens uit de vorige paragraaf kunnen vervolgens geïnterpreteerd worden en de uitkomsten van de analyse zullen besproken worden. Eerst kan een antwoord geformuleerd worden op de derde deelvraag: *Wat zijn wensen van de Marrons met betrekking tot identiteitsbeleving en groepsmanifestatie?* Ten eerste willen Marrons in Utrecht en de rest van Nederland de (maatschappelijke) positie van hun gemeenschap verbeteren. Daarnaast streven Marrons naar veranderingen die hun cultuur- en identiteitsbeleving kunnen optimaliseren.

De beantwoording kan onderbouwd worden aan de hand van de uitkomsten van de analyse, over de **wensen** van Marrons. Ten eerste zijn een aantal punten genoemd die kunnen zorgen voor een

verbeterde positie in Nederland. Zo antwoorden de meeste respondenten op de vraag waar de Marrons in Utrecht en Nederland naar streven, dat zij meer erkenning voor de Marrons en hun cultuur in het algemeen willen, omdat het grootste deel van de Nederlandse bevolking niet weet wat een Marron of een bosneger is. Dit laat opnieuw de trotse gevoelens zien die Marrons hebben ten opzichte van hun achtergrond. Deze verlangens voor erkenning van de Marroncultuur worden aangewakkerd door het publieke discours dat zich richt op erkenning voor culturele identiteiten en loyaliteit aan verschillende achtergronden (Koopmans, 2005; WRR, 2007). Een grotere erkenning van de buitenwereld voor Marrons heeft gevolgen voor de manier waarop de groep zichtbaar is. Daarnaast heeft een grotere erkenning van de Marrongemeenschap en -cultuur invloed op de etnische identificatie en de subjectieve identiteitsbeleving van Marrons. Verder is uit de gesprekken op te maken dat de economische en maatschappelijke positie van Marrons verbeterd moet worden: achterstanden in het onderwijs, werkloosheid en analfabetisme moeten verbeterd worden. Er wordt door de respondenten een achterstand van de Marrongemeenschap ervaren op deze gebieden, maar het valt op dat de deelnemers aan dit onderzoek juist geen problemen hebben die hiermee van doen hebben. Waarschijnlijk heeft aan dit onderzoek een bepaalde laag van de Marronbevolking in Nederland meegewerkt.

Ten tweede zijn er verschillende aspecten die volgens de respondenten een hulpmiddel kunnen zijn bij het verbeteren van de cultuur- en identiteitsbeleving van Marrons. Een groot deel van de respondenten vindt het belangrijk om te voorkomen dat de cultuur in Nederland zal verdwijnen. Daarom moeten de achtergronden en tradities aan de kinderen doorgegeven worden. Bovendien is de belangrijkste wens die uit de interviews naar voren komt, om ontmoetingsmogelijkheden te hebben. De respondenten willen zelf of samen met andere Surinaamse groepen een pand beheren waar gefeest kan worden, verjaardagen, nationale feestdagen en Marrondagen gevierd kunnen worden en waar ze bijeen kunnen komen om verschillende tradities en gewoonten te praktiseren. Deze plek, die door enkelen een 'overlevingsplaats' wordt genoemd, zou het de Marrons makkelijker maken hun identiteit te beleven en de cultuur te behouden en door te geven. Daarnaast denken de respondenten dat Marrons vanuit deze ontmoetingsplaats deel kunnen nemen aan de Utrechtse of Nederlandse samenleving en de plaats daarom ook de integratie zou bevorderen. Bovendien kan de ontmoetingsplek een informatiecentrum zijn, niet alleen voor Marrons, maar ook voor buitenstaanders die iets over de Marroncultuur willen leren. Op deze manier zou meer erkenning kunnen ontstaan voor de cultuur.

De deelnemers geven aan dat de situatie zoals die nu in Utrecht en de rest van Nederland is, ervoor zorgt dat de Marroncultuur en -identiteit niet meer optimaal beleefd kunnen worden. Ze vinden dat stichting BOEG, die zou moeten zorgen voor ondersteuning van migrantenorganisaties, hen juist tegenwerkt bij het uitvoeren van activiteiten voor de gemeenschap, bijvoorbeeld bij het huren van een accommodatie. Hierin moet verandering komen en de gemeente zou volgens de respondenten actie moeten ondernemen om de stichting te evalueren en te corrigeren. De Utrechtse Marrons hopen dat de gemeente Centrum de Oase, dat tot 2002 in het bezit was van de Surinaamse gemeenschap, aan hen

teruggeeft. Ook het idee van de respondenten dat de Marrongemeenschap in Amsterdam wel in het bezit is van en makkelijker toegang heeft tot ontmoetingsruimten, draagt bij aan het verlangen naar een ruimte voor Utrechtse Marrons.

5.4 Deelvraag 4. Hoe ziet het huidige beleid van de gemeente Utrecht er uit met betrekking tot minderheidsgroepen als de Marrons? en

Deelvraag 5. Kan de gemeente Utrecht in het beleid aan de wensen van Marrons tegemoet komen?

Resultaten

In dit deel van het hoofdstuk worden de gegevens besproken die betrekking hebben op de aanpak van de gemeente Utrecht van minderheidsgroepen zoals Marrons.

De respondent die verbonden is aan de gemeente Utrecht, vertelt dat elke erkende Utrechtse migrantenzelforganisatie (MZO) een subsidieaanvraag bij de gemeente kan indienen, ter ondersteuning van haar werk. Daarnaast kunnen MZO's ondersteund worden door stichting BOEG. Een MZO is een organisatie voor en door een migrantengroep. Deze wordt opgestart naar aanleiding van een particulier initiatief van vrijwilligers.

De subsidieaanvragen komen binnen bij de afdeling Samenleving, minderheden. De aanvragen moeten bedoeld zijn voor een tijdelijke activiteit die niet langer duurt dan drie jaar. Tevens moet de activiteit zich richten op (inwoners van) de stad Utrecht. Er wordt een globale omschrijving gegeven van de gebieden waaraan de activiteiten moeten bijdragen wanneer er een subsidie verstrekt wordt, namelijk kadervorming, informatievoorziening, emancipatie, participatie, interculturalisatie, cultuurbeleving en -ontmoeting. De ervaring van de Utrechtse beleidsmedewerker is dat de meeste MZO's weten wat de eisen voor de activiteiten zijn en hun verzoeken daarop aanpassen. Daarom wordt in Utrecht volgens hem ongeveer 90% van de aanvragen toegekend. Op jaarbasis is er ongeveer 384 000 euro beschikbaar voor de activiteiten van migrantenorganisaties en dit is altijd toereikend geweest. De gemeente reageert op initiatieven vanuit de verschillende gemeenschappen en heeft daarom een afwachtende houding.

Daarnaast geeft de gemeente jaarlijks bijna 1,4 miljoen euro aan BOEG voor de ondersteuning van migrantenorganisaties, waarmee de stichting organisaties helpt bij het indienen van subsidieaanvragen, bij uitvoering van hun activiteiten en projecten en bij de verantwoording van projecten. Daarnaast worden per kwartaal of per twee maanden bestuurs- en voorzittersoverleggen georganiseerd, waarbij alle voorzitters van de organisaties uitgenodigd worden. Ook worden er per kwartaal gebruikersoverleggen gepland om knelpunten op te lossen. Stichting BOEG beheert drie panden die beschikbaar gesteld worden aan de migrantenorganisaties. Hiernaast organiseert BOEG ook activiteiten die ondersteuning geven aan migrantenorganisaties, zoals kadertrainingen, deskundigheidsbevordering, en wordt er maatwerk geleverd om organisaties te scholen in wat de

regels zijn. Ter informatie van de leden geeft BOEG eens per twee maanden een nieuwsbrief uit.

Eén van de respondenten vertelt over verschillende dingen die misgaan in de samenwerking tussen de gemeente, stichting BOEG en de MZO's. Zo zijn er sinds 2002 veel regels veranderd en vinden MZO's, onder andere voor Marrons, het moeilijk in de snelle veranderingen mee te gaan. Hij meent dat de mensen die actief zijn in deze organisaties, 'in termen van het oude gemeentebestuur spreken' en dat dit botsingen oplevert. Hij ziet een manier om dit op te lossen:

“We kunnen om de tafel gaan zitten en afspraken maken over wat we gaan doen en wat we willen bereiken. Dat is de basisstap. De enige manier om te veranderen is kunnen communiceren.”

--Respondent 11

Met andere woorden, tussen de organisaties en ambtenaren zou meer communicatie moeten bestaan over wat de veranderingen precies inhouden en wat voor consequenties dat heeft voor de doelgroep. Hij wil dit vormgeven door een dag te organiseren en te inventariseren waarop de klachten van Marrons gebaseerd zijn om dat vervolgens te relateren aan het gemeentelijk beleid. Dan kan bekeken worden wat de gemeente zou kunnen doen om rekening te houden met de cultuurbeleving van de Marrongemeenschap. In het kader van een proactieve houding en partnerschap geeft de medewerker van de gemeente Utrecht aan dat hij bereid is om namens de gemeente Utrecht met de Marrons te praten over de dingen die zij in de stad Utrecht willen realiseren.

De medewerker van stichting BOEG vindt dat de ambtenaren moeilijk met de specifieke wensen van de doelgroepen kunnen omgaan, omdat zij niet genoeg kennis hebben van de verschillende culturen. De beleidsmakers zouden volgens hem vaker een verruiming van de regels moeten toepassen, waar dat aansluit op de wensen van de organisaties. Specifiek voor de Marrongemeenschap is het bijvoorbeeld een probleem dat accommodaties van BOEG tot 1 uur 's nachts beschikbaar zijn en dat daarna de panden afgesloten moeten worden. De Marrons willen de feesten echter langer voortzetten, omdat deze in de binnenlanden van Suriname volgens traditie tot een uur of vijf doorgaan. De medewerker van stichting BOEG denkt dat de gemeente in sommige gevallen een uitzondering kan maken en de tijden kan verruimen. Aan de andere kant is volgens de respondent vaker begrip van Marrons nodig dat de regels nu eenmaal zo zijn en dat er niet onbeperkt gefeest kan worden.

Een ander probleem bij het organiseren van Marronactiviteiten door MZO's is volgens een respondent dat er vaak een grotere groep mee bereikt wordt dan slechts de Utrechtse populatie en dat niet alleen de focus op de stad Utrecht ligt. Dit komt doordat de Marroncultuur een 'wijk-cultuur' is en de gemeenschap niet de familieleden en vrienden in andere steden wil uitsluiten. De ambtenaren die subsidie verlenen willen weten hoeveel inwoners van de stad Utrecht profijt zullen hebben van de activiteit, maar dat is volgens de respondent niet te tellen. De gemeente zou daarom bij de keuze voor subsidiëren meer aandacht moeten hebben voor de kwaliteit en meerwaarde van de activiteit.

De beleidsmedewerker van de gemeente Utrecht heeft een of twee keer per jaar contact met de verschillende Marronorganisaties, wanneer zij een subsidieaanvraag indienen. Hij heeft te maken met SaMON, Dufuni, Concordia en Marawina. Helaas bestaat er geen overzicht waarin duidelijk wordt hoeveel tijd precies per jaar door de gemeente aan aanvragen door de organisaties besteed wordt. De organisaties vragen vaak aan stichting BOEG om ondersteund te worden bij bepaalde projecten en activiteiten. Volgens de beleidsmedewerker van de gemeente hebben de contacten met de Marrons te maken met communicatie en informatievoorziening, soms specifiek voor Marrons of Surinamers.

Een respondent vertelt daarnaast dat hij niet tevreden is met de ondersteuning die BOEG biedt, naar aanleiding van twee onderzoeken die in de afgelopen twee jaar zijn uitgevoerd. Uit deze onderzoeken is gebleken dat de ondersteuning van BOEG op alle manieren tekort schiet:

“de panden zijn niet goed geregeld, de inhoudelijke ondersteuning ook niet, antwoordt onvoldoende op de vragen van migrantenorganisaties.”

--Respondent 1

Wel ziet de geïnterviewde de afgelopen 8 maanden een positieve ontwikkeling, met name op het gebied van de inhoudelijke ondersteuning. Het beheer van de panden en bieden van faciliteiten lopen volgens hem echter nog sterk achter. Voor 2010 heeft hij duidelijk afspraken gemaakt met de stichting, om te veranderen en te verbeteren. Vanaf 2011 zal BOEG niet meer gesubsidieerd worden, maar wordt er een nieuwe ondersteuningsstructuur ingevoerd. Hiermee hoopt de gemeente betere facilitering en ondersteuning te bieden aan vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties. De verschillende ondersteuningsorganisaties, waaronder BOEG, zullen opgaan in één gezamenlijke organisatiestructuur, waarin de ondersteuning van MZO's wordt voortgezet. De MZO's worden betrokken bij de beleidsontwikkeling: de vertegenwoordigers van de vrijwilligersorganisaties schrijven adviezen, worden ondervraagd en vormen dus een klankbordgroep. Enkele Marrons melden dat ze hier aan deelnemen en hebben dus inspraak in hoe de structuur gaat worden.

Per gemeente zijn er verschillen aan te merken in de geboden ondersteuning, omdat het budget onder andere afgestemd wordt op het aantal migrantenorganisaties in de gemeente. Bijna alle Marronrespondenten denken dat er in Utrecht een laag budget beschikbaar is voor ondersteuning van hun activiteiten. Zij maken een vergelijking met Amsterdam en menen dat die gemeente betere ondersteuning en voorzieningen biedt voor Marrons. Volgens de beleidsmedewerker van de gemeente mogen de migrantenorganisaties in Utrecht echter blij zijn met de maat van ondersteuning. Hij meent dat er meer geld beschikbaar is dan in andere steden.

Voor advies kunnen de migrantenorganisaties ook terecht bij de instanties FORUM en Alleato. Indirect biedt ook de Vrijwilligerscentrale ondersteuning aan vrijwilligersorganisaties, dus de Marronorganisaties kunnen ook daar terecht, met name voor deskundigheidvorderingen en trainingen. Hoeveel hier gebruik van gemaakt wordt, weet de respondent niet. Hij vertelt in zijn functie SaMON

wel eens te adviseren, ook heeft hij te maken met Dufuni, Marawina en Abie-sabie.

Analyse

Uit de gesprekken met Marrons is naar voren gekomen dat zij vinden dat Utrecht een belangrijke stad is voor de Marrons in Nederland, maar dat zij menen niet genoeg ondersteund te worden bij het uitvoeren van activiteiten voor de gemeenschap. In deze paragraaf zal een interpretatie gegeven worden hoe de verlangens van Marrons en de aanpak van de gemeente Utrecht zich tot elkaar verhouden. Eerst kan een antwoord gegeven worden op de vierde deelvraag, die is geformuleerd als: *Hoe ziet het huidige beleid van de gemeente Utrecht er uit met betrekking tot minderheidsgroepen als de Marrons?* Uit de interviews is gebleken dat de gemeente Utrecht activiteiten van lokale migrantengroepen die aan bepaalde eisen voldoen ondersteunt, direct en indirect financieel.

De vijfde deelvraag is: *Kan de gemeente Utrecht in het beleid aan de wensen van Marrons tegemoet komen?* Als antwoord hierop kan gesteld worden dat de wensen van Marrons veelal voortkomen uit ontevredenheid over de samenwerking tussen de gemeente, stichting BOEG en de Marronorganisaties. Aan de concrete doelstellingen kan door de gemeente Utrecht niet altijd tegemoet gekomen worden, omdat deze niet passen binnen het beleid. Wel kan door een verbeterde communicatie tussen ambtenaren, stichting BOEG en de MZO's, door ambtenaren die soepeler met de regels omgaan en die meer kennis hebben van specifieke doelgroepen, een betere samenwerking gerealiseerd worden.

Vervolgens kan een onderbouwing voor deze beantwoording gegeven worden door de verhouding tussen het **beleid van de gemeente Utrecht** en de wensen van de Marrons te analyseren. Ten eerste wordt de manier waarop een groep als de Marrons zich in Utrecht mobiliseert, bepaald door de kansen en beperkingen die voortkomen uit de institutionele politieke omgeving (Koopmans, 2005). Zoals eerder vermeld, ondersteunt de lokale overheid migrantengroepen bij kadervorming, informatievoorziening, emancipatie, participatie, interculturalisatie, cultuurbeleving en -ontmoeting. MZO's worden direct gesteund door de gemeente, of indirect via stichting BOEG. De gemeente verleent subsidies ter ondersteuning van het werk van de organisatie. Stichting BOEG ondersteunt de organisaties bij activiteiten, bijvoorbeeld door een accommodatie te verhuren of inhoudelijke hulp te bieden. Dit zijn de kansen die voortkomen uit de institutionele politieke context in Utrecht. Beperkingen komen volgens deze studie voort uit een slechte communicatie tussen ambtenaren, stichting BOEG en de MZO's, een krampachtige hantering van de regels en onvoldoende kennis van de specifieke doelgroep door ambtenaren.

Ten tweede kan de gemeente Utrecht zich op enkele gebieden verbeteren. Sommige respondenten menen dat de economische en maatschappelijke positie van Marrons in een achterstand verkeert. De gemeente zou groepen die in een achterstand verkeren hulp kunnen verlenen die specifiek op de doelgroep gericht is, in plaats van een algemeen achterstandsbeleid te hanteren. Volgens sommige

respondenten bestaat er bijvoorbeeld een achterstand van Marronjongeren in het onderwijs; de gemeente zou een speerpunt kunnen maken van het bevorderen van de positie van de jongeren door daarbij de cultuur in ogenschouw te nemen. Zo zouden ooms en tantes benaderd kunnen worden die de jongeren aanspreken. In sommige gevallen is een algemeen achterstandsbeleid niet toereikend.

Bovendien streven Marrons in Utrecht naar het behouden van de cultuur en meer erkenning voor hun cultuur van de buitenwereld. Dit willen zij bereiken door het opstarten van ontmoetingsmogelijkheden; hier kunnen ze onder andere de cultuur doorgeven aan hun kinderen. De gemeente kan het oprichten van een ontmoetingsplaats (zoals het Marronhuis) niet subsidiëren, omdat het niet gaat om een activiteit van tijdelijke aard. Bovendien zouden alle andere migrantenorganisaties dan een subsidie aanvragen voor een ontmoetingsplaats, wat niet haalbaar is. Wel zou de gemeente de Marrons kunnen adviseren voor hun plannen met het Marronhuis, aangezien dit niet puur een ontmoetingsplek zal zijn, maar ook een centrum waar informatie en documentatie over de Marrons en de relatie met Nederland centraal zal staan. Wellicht kan SaMON voor deze plannen een ander budget aanspreken.

Tenslotte kunnen de Marrons in Utrecht ook op een andere manier geholpen worden, naast het bereiken van de concrete doelstellingen die zij genoemd hebben in de interviews. Wanneer de beperkingen van de institutionele context verholpen worden, dat wil zeggen dat de communicatie tussen ambtenaren, stichting BOEG en de MZO's verbetert en dat ambtenaren soepeler met de regels omgaan en zij meer kennis opdoen van specifieke doelgroepen, zullen Marronorganisaties een prettiger samenwerking ervaren met de lokale overheid. Daarnaast wordt door meer communicatie voor groepen als de Marrons duidelijker wat de institutionele politieke omgeving inhoudt waarbinnen de Marrons hun aanvragen formuleren. Op deze manier kunnen de aanvragen aangepast worden op de eisen die de gemeente stelt. Bovendien zou overleg tussen beide partijen kunnen leiden tot verandering van de institutionele en discursieve politieke structuren (Koopmans, 2005).

6. CONCLUSIE EN DISCUSSIE

Dit hoofdstuk is er ten eerste op gericht een antwoord te formuleren op de centrale vraagstelling. Dit gebeurt op basis van de bevindingen uit de vorige hoofdstukken. Daarna wordt in de discussie een reflectie gegeven op de resultaten met het oog op de vraagstelling. Tenslotte worden enkele aanbevelingen gedaan. De vraagstelling van dit onderzoek luidt: *Wat zijn de wensen van Marrons in Utrecht voor hun groepsmanifestatie en identiteitsbeleving en hoe verhouden de wensen zich tot het beleid van de gemeente Utrecht?*

6.1 Conclusies

Op basis van dit onderzoek kan een beeld geschetst worden van de groepsmanifestatie en identiteitsbeleving van de Marrongemeenschap in Utrecht. Het is duidelijk geworden dat Marrons in Utrecht en de rest van Nederland goed sociaal-economisch en -maatschappelijk geïntegreerd zijn. Ze zijn echter niet zichtbaar voor de dominante autochtone bevolking en de Marroncultuur is bij de Nederlandse bevolking niet bekend. Daarnaast wordt de etnische identificatie met de Marronachtergrond de laatste jaren belangrijker, omdat Marrons beseffen dat de Marroncultuur in Nederland verwatert en niet, zoals in Suriname, vanzelfsprekend is. Op persoonlijk en sociaal-cultureel vlak proberen ze de cultuur te behouden door een actieve identiteitspolitiek te voeren. Doordat de zichtbaarheid van en de etnische identificatie met de Marrongemeenschap de laatste jaren hoog in het vaandel zijn komen te staan, hebben individuele leden hun identiteit opnieuw geïnterpreteerd aan de hand van hun achtergrond. Op deze manier heeft een verandering in de identiteitsbeleving van Marrons plaatsgevonden. De Marrongemeenschap in Utrecht en de rest van Nederland wil de (maatschappelijke) positie van hun gemeenschap verbeteren. Daarnaast streven Marrons naar veranderingen, onder andere voor de aanpak van de gemeente Utrecht, die hun cultuur- en identiteitsbeleving kunnen optimaliseren. De gemeente steunt de manifestatie van Marrons direct en indirect financieel, functioneel en soms symbolisch, maar de Marronorganisaties zijn ontevreden over de steun van en de samenwerking met stichting BOEG en de gemeente Utrecht. De relatie tussen Marrons en de gemeente Utrecht kan verbeterd worden door meer en betere communicatie tussen ambtenaren, stichting BOEG en de MZO's, door ambtenaren die soepeler met de regels omgaan en die meer kennis hebben van de specifieke doelgroep.

6.2 Discussie

De belangrijkste conclusie die uit het onderzoek getrokken kan worden, is dat er de laatste jaren een opleving in het etnisch bewustzijn van Marrons in Utrecht en de rest van Nederland is ontstaan. Een soortgelijke bevinding is ook gedaan in het onderzoek van Buiks (1982). In tegenstelling tot zijn conclusies, zijn marginalisering en uitsluiting echter niet de oorzaken van de etnisering onder Marrons, omdat het opvalt dat de groep Marrons die deelgenomen hebben aan dit onderzoek het op

zowel sociaal-economisch als sociaal-cultureel vlak erg goed doen. Bij activering van het etnisch bewustzijn onder Marrons gaat het niet om het zichtbaar zijn in Utrecht en de rest van Nederland, maar juist om de interne cohesie, dus om als groep sterk te staan. De resultaten van deze studie wijzen op de mogelijkheid dat Marrons die een tijd in Nederland wonen zich de laatste jaren beginnen te realiseren dat de Marroncultuur en -identiteit niet vanzelfsprekend meer zijn, omdat deze niet in Nederland verankerd zijn. Zoals verwoord door de WRR (2007), zijn de kenmerken van de wortels niet meer aanwezig in de dagelijkse context, of worden zij miskend door anderen. Daarom kunnen de wortels uit de betreffende minderheidscultuur juist sterker en belangrijker worden voor de individuen. Het lijkt alsof zich een vertraagde reactie van de etnische identificatie voordoet: Marrons waren eerder gefocust op hun sociaal-economische integratie, maar tegenwoordig vindt herijking, herwaardering en een bewuste identiteitspolitiek plaats.

Voorts kent de etnische opleving van Marrons een ander karakter dan die van Surinamers in het algemeen. De activering van het Surinaamse bewustzijn in Nederland kan gezien worden als een reactie op de marginalisering en uitsluiting die de Surinamers ervoeren (Buiks, 1982; Sansone, 1992). Voor Marrons lijkt de etnisering geen reactie te zijn op de situatie in Nederland, maar een diepe trots op hun voorouders en hun achtergrond lijkt belangrijk te zijn in de identiteitsbeleving van Marrons en lijkt het etnisch bewustzijn aan te wakkeren. De trotse gevoelens zijn gebaseerd op het vrijvechten van Marrons uit de slavernij, het overleven in de binnenlanden van Suriname en de strijd tegen de natuur en tegen andere bevolkingsgroepen.

Zoals vermeld, is uit de onderzoeksresultaten gebleken dat de Marrongemeenschap in Utrecht op sociaal-economisch gebied een succesvolle groep is. Het lijkt een groep te zijn die weinig aandacht trekt door problematiek zoals werkloosheid en criminaliteit. Ook hebben de respondenten aangegeven niet tevreden te zijn over de ondersteuning die de gemeente Utrecht biedt aan de Marrons. Het is hun ervaring dat in de gemeente Amsterdam meer voorzieningen bestaan waar Marrons bijeen kunnen komen en dat er meer ter ondersteuning van Marronorganisaties gedaan wordt, dan in de gemeente Utrecht. Daarnaast hebben ze verteld dat onder Marrons in Amsterdam veel problemen bestaan, zoals veel groepsleden met een laag opleidingsniveau en een hoog criminaliteitscijfer, terwijl in Utrecht een 'rustiger' klimaat heerst en de Marrongemeenschap weinig overlast veroorzaakt. Het zou kunnen zijn, dat de een rustige groep als de Marrongemeenschap riskeert om 'vergeten' te worden, terwijl problematische groepen meer aandacht krijgen. De aanpak van gemeenten is namelijk veelal reactief: in ruil voor een sterkere oriëntatie op en betrokkenheid bij de Nederlandse samenleving worden minderheidsculturen door gemeenten gesubsidieerd. Een gemeente kan een minderheidscultuur bijvoorbeeld nadrukkelijk erkennen en ondersteuning verlenen voor de manifestatie van de cultuur. In ruil daarvoor wordt van de minderheid verwacht dat zij zich (meer) respectvol verhouden tot de Nederlandse waarden en normen. Er kan sprake zijn van het volgende mechanisme:

Problematiek → Negatieve aandacht → Positieve impuls voor negatieve onderscheiding

Geen problematiek → Geen aandacht → Geen positieve impuls voor positieve onderscheiding

Of er daadwerkelijk sprake is van dit mechanisme in de aanpak van gemeentes, kan onderzocht worden. De aanpak zou onrechtvaardig zijn en daarom zou, wanneer aangetoond wordt dat dit mechanisme gehanteerd wordt, gezocht moeten worden naar verbeteringen van het beleid.

6.3 Aanbevelingen

Aan de hand van de conclusies van dit onderzoek kunnen een aantal aanbevelingen geformuleerd worden voor de relatie tussen de Marrongemeenschap in Utrecht en de gemeente Utrecht.

Ten eerste zouden de Marrons in Utrecht gebaat zijn bij een goede communicatie met de lokale overheid. Voor betere communicatie moet aan twee voorwaarden worden voldaan. Aan de ene kant zouden Marrons meer op de hoogte moeten zijn van de actuele regelgeving die voor hun groep van belang is. Op deze manier kunnen zij hun wensen en aanvragen beter aanpassen aan de eisen van de gemeente. Het zou hun ten goede komen wanneer er iemand in de eigen groep is die precies weet hoe de politieke structuur in elkaar zit, wat de regels van de gemeente zijn en wat de gemeente kan betekenen voor de doelgroep. Dit kan ook voor andere minderheden in Utrecht en andere gemeenten in Nederland van belang zijn. Aan de andere kant is het nodig dat ambtenaren en andere medewerkers die te maken hebben met minderheden en migrantenorganisaties, meer kennis hebben van de verschillende doelgroepen, zoals de Marrons, en hun specifieke wensen. Om dit te concretiseren voor de Marrongemeenschap in Utrecht, is door een respondent is voorgesteld een dag te organiseren en te inventariseren waarop de klachten gebaseerd zijn om deze inventarisatie vervolgens te relateren aan het gemeentelijk beleid. Op deze dag kan iemand van buiten de Marrongemeenschap en de gemeente de leiding nemen en de klachten van zowel ambtenaren, stichting BOEG als vertegenwoordigers van Marrons aanhoren. Wanneer er een goede analyse van de situatie is, kan er concreter maatwerk geleverd worden aan de Marrons.

Verder zou het voor zowel de gemeente Utrecht als voor de Marrongemeenschap positief kunnen zijn, wanneer de gemeente ‘cultuur’ en de ondersteuning hiervan zouden gebruiken als middel om pluralisme te laten zien en te bevorderen in de Utrechtse samenleving en niet, zoals nu het geval lijkt te zijn, als middel om groepen ‘bij de les te houden’ en overlast terug te dringen. Deze aanpak zou onrechtvaardig zijn. De Marrongemeenschap zou een voorbeeld kunnen zijn van een groep die de eigen cultuur behoudt, uitdraagt en er erkenning voor krijgt en tegelijkertijd op maatschappelijk en sociaal-economisch vlak goed meedoet.

7. REFLECTIE

In dit afsluitende hoofdstuk wordt een reflectie gegeven op de uitvoering van het onderzoek. Tevens worden enkele suggesties voor vervolgonderzoek gedaan. Omdat dit onderzoek explorierend is, kan in de toekomst verder voortgeborduurd worden op deze onderzoeksresultaten.

Er zijn een aantal beperkingen te benoemen in de methoden en omstandigheden van de studie. Zo is een deel van dit onderzoek gebaseerd op een kleine steekproef onder Surinaamse Marrons. Er zijn namelijk elf Marrons geïnterviewd, wat weliswaar inzicht heeft gegeven in de positie en beleving van Marrons in Nederland, maar wat niet representatief is voor de gehele Marronbevolking in Nederland.

Daarnaast is het de vraag of de resultaten naar een bredere populatie getrokken kunnen worden. De centrale vraagstelling is namelijk ten eerste gebaseerd op Surinaamse Marrons die wonen in de gemeente Utrecht. De onderzoekspopulatie bevat echter zes respondenten die buiten de gemeente Utrecht wonen. Om hiermee rekening te houden is tijdens de dataverzameling beoordeeld dat ook deze respondenten voldoende kennis hebben van en ervaring met de gemeente Utrecht. Ten tweede valt op dat de onderzoekspopulatie bestaat uit veel hoogopgeleiden met een hoge arbeidsparticipatie. Dit is wellicht het resultaat van de hulp die geboden is door een aantal contactpersonen tijdens het selecteren van de respondenten: het kan zijn dat zij vooral contacten hebben met deze laag van de bevolking en daarom deze personen hebben voorgedragen als mogelijke deelnemers aan het onderzoek.

Vervolgens zijn een aantal algemene beperkingen van kwalitatief onderzoek aan te wijzen. Een eerste moeilijkheid is dat de manier van interviewen en de stemming van zowel interviewer als respondent tijdens het interview van invloed kunnen zijn op de antwoorden die gegeven zijn. Dit kan ook op dit onderzoek van toepassing zijn en komt de replicerbaarheid van de resultaten niet ten goede. Bovendien kan de validiteit van dit onderzoek betwijfeld worden, omdat men zich kan afvragen of de resultaten van het onderzoek afdoende geïnterpreteerd zijn. Een nadeel van kwalitatief onderzoek is namelijk dat de resultaten niet statistisch representatief zijn, maar dat een indicatie gegeven wordt van wat er leeft in de doelgroep.

Tenslotte heeft dit onderzoek binnen de periode van september 2009 tot juli 2010 plaatsgevonden en is het moeilijk om de resultaten te generaliseren naar andere tijdsperiodes. Zo hebben gebeurtenissen in de Surinaamse politiek, als de landelijke verkiezingen⁷, invloed op Marrons in Nederland en daarom kunnen de bevindingen van dit onderzoek wellicht niet overeenkomen met identiteitsbeleving en groepsmanifestatie van Marrons in andere perioden.

De explorerende aard van deze studie nodigt uit tot vervolgonderzoeken die verder ingaan op de etnisering van Marrons in Nederland. Er kan onderzocht worden hoe de etnische opleving van Marrons in Nederland tegenwoordig vorm krijgt en hoe er gebruik wordt gemaakt van de dynamiek tussen het zelfbeeld van Marrons en de Nederlandse context. Bovendien is interessant om te

---

⁷ Deze hebben plaatsgevonden in de afronding van dit onderzoek op 25 mei 2010.

bestuderen op welke manier de actieve erkenning van de Nederlandse bevolking van belang is, wanneer uitgegaan wordt van een situationele benadering van cultuur- en identiteitsvorming. Tenslotte kan het van maatschappelijke relevantie zijn om na te gaan hoe het cultuurbeleid georganiseerd is rond specifieke minderheidsgroepen en in welke situaties de overheid cultuur gebruikt om een positieve impuls te geven aan een groep.

8. REFERENTIES

- Baarda, D.B., Goede, M.P.M. de & Meer-Middelburg, A.G.E. van der. (1996). *Basisboek open interviews: praktische handleiding voor het voorbereiden en afnemen van interviews*. Groningen: Stenfert Kroese.
- Berry, J.W. (1997). Immigration, acculturation, and adaption. *Applied Psychology: an International Review*, 46 (1), 5-68. Ontario, Canada: Queen's University.
- Boeije, H. (2005). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: denken en doen*. Amsterdam: Boom.
- Buiks, P.E.J. (1983). Rastas in Babylon, de etnisering van Surinaamse jongeren in Nederland. In: *Over vreemdeling en vluchteling*. Tilburg: Subfaculteit SSW van de Katholieke Hogeschool Tilburg in samenwerking met het tijdschrift Sociale Wetenschappen.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2009). *Statline*. <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/cijfers/statline/recente-cijfers/default.htm>, geraadpleegd op 30-10-2009.
- Fey, T. (2009). *Marrons van Suriname*. Amsterdam: KIT Publishers.
- Gemeente Utrecht (2007). *Uitvoeringsprogramma Diversiteit en Integratie 2007-2010*. Utrecht: Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling.
- Govers, C. & Vermeulen, H. (1997). *The politics of ethnic consciousness*. London: Macmillan Press.
- Graaff, T. de. (2002). *Migration, ethnic minorities and network externalities*. Amsterdam: Vrije Universiteit.
- Hart, H. 't, Boeije, H. & Hox, J. (2005). *Onderzoeksmethoden*. Amsterdam: Boom.
- Heelsum, A.J. van. (1997). *De etnisch-culturele positie van de tweede generatie Surinamers*. Amsterdam: Vrije Universiteit.
- Helman, A. (1977). *Cultureel mozaïek van Suriname*. Zutphen: De Walburg Pers.
- Hitlin, S. (2003). *Values as the core of personal identity: Drawing links between two theories of self*. *Social Psychology Quarterly*, 66-2, 118-137.
- Jong, L. & Boersema, D. (2005). *The kingdom of the Netherlands in the Caribbean: 1954-2004. What next?* Amsterdam: Rozenberg Publishers.
- Kok, W.J.P. (1980). *Signalering en selectie. Rapport over een onderzoek naar de agendavorming van de rijksdienst*. 's-Gravenhage: Staatsuitgeverij.
- Koopmans, R., Statham, P., Giugni, M. & Passy, F. (2005). *Contested Citizenship. Immigration and Cultural Diversity in Europe*. Minneapolis-London: University of Minnesota Press.
- Lucassen, J. & De Ruijter, A. (2002). *Sociale cohesie in Nederland: Nederland multicultureel en pluriform? Een aantal conceptuele studies*. Amsterdam: Aksant.
- Ministerie van Buitenlandse Zaken, www.minbuza.nl, geraadpleegd op 30-10-2009 en 27-01-2010.
- Odé, A. (2002). *Ethnic-cultural and socio-economic integration in the Netherlands. A comparative study of Mediterranean and Caribbean minority groups*. Assen: Koninklijke Van Gorcum BV.

- Price, R.S. (1976). *The Guiana maroons: a historical and bibliographical introduction*. Baltimore: John Hopkins University Press.
- Price, R.S. (1996). *Maroon societies: rebel slave communities in the Americas*. Baltimore: John Hopkins University Press.
- Samenwerkende MarronOrganisaties Nederland (SaMON). www.samon.info, geraadpleegd op 09-11-2009. Utrecht.: SaMON.
- Samenwerkende MarronOrganisaties Nederland (SaMON) (2008). *Verslag van de Marrons Integratieconferentie 2008*. Utrecht: SaMON.
- Sansone, L. (1992). *Schitteren in de schaduw. Overlevingsstrategieën, subcultuur en etniciteit van Creoolse jongeren uit de lagere klasse in Amsterdam 1981-1990*. Amsterdam: Het Spinhuis.
- Scheffer, P. (1995). Machtverschil en rechtsgelijkheid in de Europese Unie: drie amendementen op de Europese politiek van Nederland. Den Haag: WRR.
- Scheffer, P. (2000). *Het multiculturele drama*. Amsterdam: NRC Handelsblad, 29-01-2000.
- Stadsredactie Utrecht (2009). *Surinaamse onderscheiding voor René Verhulst*. [http://www.allesoverutrecht.nl/nieuwsutrecht/2009/april/Surinaamse_onderscheiding_voor_Rene_Verhulst_\(2009-04-05\).php](http://www.allesoverutrecht.nl/nieuwsutrecht/2009/april/Surinaamse_onderscheiding_voor_Rene_Verhulst_(2009-04-05).php), geraadpleegd op 13-01-2010.
- Stichting BOEG, www.stboeg.nl, geraadpleegd op 30-11-2009.
- Stipriaan, A. van & Polimé, T. (2009). *Kunst van overleven. Marroncultuur uit Suriname*. Amsterdam: KIT Publishers.
- Verkuyten, M. (2005). *The social psychology of ethnic identity*. Hove: Psychology Press.
- Vernooij, J.G. (1996). *Bosnegers en katholieke kerk: van confrontatie naar dialoog*. Paramaribo: Stichting Wetenschappelijke Informatie.
- Verschuuren, S. (1987). *Suriname: geschiedenis in hoofdlijnen*. Utrecht: HES mondiaal.
- Vries, E. de. (2004). De apinti-drum weeklaagt: granman Aboikoni is dood. Marrons in Nederland herdenken de dood van granman Songo Aboikonie. In: *Trouw*, 01-03-2004.
- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. (2007). *Identificatie met Nederland*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

9. BIJLAGEN

Topiclijst 1: (Vertegenwoordigers van) Marrons

1: Algemene kenmerken:

- leeftijd
- (geslacht)
- leefsituatie (partner, kinderen)
- religie
- stam van afkomst

1. Sociaal-culturele integratie

Participatie

- Dagelijks ritme en maatschappelijke instituties
  - Kunt u vertellen hoe een gewone dag er voor u uitziet? Beginnend bij de ochtend...etc.
  - Neemt u deel of heeft u deelgenomen aan 1) onderwijs, 2) werk, 3) religie, 4) sport, 5) andere vrijetijdsbesteding?
- Maatschappelijke positie.
  - Hoe zou u uw maatschappelijke positie omschrijven? In welke 'klasse' vindt u dat u valt?
- Zelfredzaamheid
  - Hebt u soms hulp nodig bij het meedoen in de maatschappij?
  - Hebt u wel eens hulp gehad van een maatschappelijke instelling of stichting? Bijvoorbeeld een taalcursus, hulp bij het zoeken naar een baan, persoonlijke begeleider.
- Marginalisering
  - Wordt u belemmerd om deel te nemen in de samenleving (discriminatie, uitsluiting)?
- Etnisering
  - In hoeverre speelt uw etnische achtergrond een rol in uw leven? Hoe vaak bent u zich hiervan bewust?
  - Doet u iets/ zou u iets willen doen om de Marroncultuur te behouden?

Verbondenheid met Nederlandse samenleving

- Intra/interetnische persoonlijke contacten
  - Kunt u uw vriendenkring beschrijven?
  - Maakt u onderscheid tussen kennissen, vrienden en familie? Wie zijn er belangrijker en waarom?

- Wie ziet u het vaakst en hoe vindt u dat?
- Mate van overname van Nederlandse taal
  - Hoe redt u zich met de Nederlandse taal?
  - Maken mensen wel eens opmerkingen over uw Nederlands? Wat zeggen ze dan?
- Mate van overname van Nederlandse gedragscodes
  - Wat ziet u als typisch Nederlandse gewoontes of gebruiken? (Bij geen antwoord: bijv. omgaan met kinderen, werkdruk, familie/gezondheid)
  - Gaat u met bijvoorbeeld kinderen, werkdruk, familie/gezondheid op een zelfde manier om als bijvoorbeeld uw Nederlandse vrienden/kennissen/buren?
  - Hoe zou u het vinden als uw kinderen op dezelfde manier met u omgingen als Nederlandse kinderen met hun ouders/grootouders?
  - Zijn er bepaalde gewoonten/gebruiken in de Utrechtse/Nederlandse samenleving die ingaan tegen uw eigen gewoonten/gebruiken?
- Verbondenheid met Suriname
  - Bent u sinds u in Nederland bent terug geweest in Suriname? Met welk doel? Hoe vond u dat? Voor herhaling vatbaar?
- Belemmeringen en wensen met betrekking tot integratie van Marrons in Utrecht.
  - Zou u willen dat er iets veranderd in het deelnemen van Marrons aan de Utrechtse/Nederlandse samenleving? Loopt u ergens tegen aan?

2. Etnische identificatie/ identiteitsbeleving

- Zelf-identificatie (wortels) door Marrons en etnisch bewustzijn
  - Wat betekent het voor u om Marron te zijn?
  - Identificeert u zichzelf met Marron-zijn?
  - Veranderd tijdens uw leven? Verschil vroeger/nu?
  - In welke situaties wel/niet?
  - Anders in context van Utrecht dan bijvoorbeeld in Suriname?
- Identiteit als sociaal, publiek feit en subjectieve beleving van identiteit
  - Hoe omschrijven niet-Marrons u als ze u ergens zouden moeten introduceren?
  - Hoe omschrijven Marrons u?
  - Hoe ervaart u dat?
  - Hoe zou u uzelf omschrijven, wanneer u uzelf ergens zou moeten introduceren?
- Positietoewijzing door anderen en eigen omschrijving van groep
  - Hoe worden Marrons in Utrecht door anderen gezien?
  - Worden Marrons op bepaalde positie gezet?
  - Herkent u zich hierin?
  - Speelt de gemeente Utrecht hierin een rol?
- Verbeelding van de Marrongemeenschap
  - Kunt u een omschrijving geven van de Marrons en hun achtergrond?
  - Neemt de gemeenschap een speciale plaats in in de Utrechtse maatschappij?
  - Wat is uniek voor Marrons in vergelijking met andere groepen in Nederland?

- Zou hiervoor meer erkenning moeten zijn of is het goed zoals het is? Kunt u dit toelichten?
- Doelen van Marrons
  - Zou u één of enkele doelen kunnen noemen van de Marrongemeenschap in Utrecht/Nederland?
- Rol van de gemeente Utrecht bij beleving van identiteit van Marrongemeenschap.
  - Wat doet de gemeente om Marrons en hun achtergrond te ondersteunen?
  - Wat zou de gemeente (nog meer) kunnen doen?
- Ideologieën van Marrons
  - Welke denkbeelden/normen/waarden/gewoontes uit Marroncultuur hebben invloed op uw leven/het leven van Marrons?
- Oorspronkelijkheidsstatus van Marrons/ sociale constructie van Marroncultuur
  - Ziet u de Marroncultuur als iets dat altijd zo geweest is of als iets dat telkens verandert? Leg uit.
  - Delen alle Marronleden dezelfde etnische identiteit? Wat zijn de overeenkomsten en verschillen?
- Marronstam
  - Wat heeft Marronstam voor invloed op identificatie met Marrons in algemeen? Kunt u dat uitleggen door dat voor uzelf te beschrijven?
  - Verschil met andere Marronstammen? Taal, gewoontes, etc.
- Overlevingsstrategieën van Marrons
  - Vinden er in Utrecht activiteiten o.i.d. plaats om de Marroncultuur levend te houden? Hoe belangrijk vindt u dat?
  - Rol van gemeente?
  - Hoe kunnen zaken die van belang zijn voor Marrons behouden worden? En wiens taak is dat? (Van Marrons zelf, zelforganisatie, gemeente, kerk?)

3. Verhouding tot andere groepen

- Plaats Marrongemeenschap in verhouding tot andere Surinaamse groepen (Javanen, Creolen, Hindoestanen) in Suriname en in Utrecht/Nederland.
  - Wat zijn de contacten en verhoudingen met andere Surinaamse groepen?
  - Wat heeft dit voor effect voor manier waarop Marrons zich identificeren in Utrecht/Nederland?

4. Organiseren van Marrons en contacten met en verzoeken bij de Gemeente Utrecht

- Organiseren van Marrons in Utrecht
  - Wat zijn er voor samenkomsten voor Marrons in Utrecht?
  - Hoe worden contacten tussen Marrons in Utrecht onderhouden?
  - Is dit altijd zo geweest, sinds er Marrons in Utrecht wonen?

Voor vertegenwoordigers van Marrons:

- Contacten met de gemeente Utrecht.
  - Waar zijn de contacten met de gemeente voor nodig?
  - Hoe vaak is er contact?
  - Sinds wanneer hebben Marrons contact met de gemeente?
  - Hoe worden deze contacten ervaren? Worden de doelen ervan bereikt?

- Effect van contacten op identiteit en groepsgevoel van Marrons in Utrecht
  - Wat kunt u zeggen over de effecten van de contacten met de gemeente op de identiteit en het groepsgevoel van Marrons?

- Vergelijkbaarheid.
  - Kunt u een voorbeeld noemen hoe het op andere plekken gaat? Bijvoorbeeld in andere grote steden in Nederland, of in Suriname? Is dit vergelijkbaar?
  - Zou Utrecht hieraan een voorbeeld moeten nemen?

Topiclijst 2: Gemeente Utrecht

1. Algemene kenmerken:

- functie bij de gemeente Utrecht: werk en aard
- Sinds wanneer werkzaam bij de gemeente? Zelfde afdeling?
- Verbonden met BOEG?

2. Aard en mate van contact met Marrons

- Contact met de Marrongemeenschap
  - Hebt u contacten met de Marrons in Utrecht?
  - Zo ja, met welk doel?
  - Sinds wanneer en hoe vaak?
  - Welke Marron-migrantenzelforganisaties kent u?

3. Beleid met betrekking tot minderheidsgroepen als Marrons

- Hoe wordt het begrip ‘ethniciteit’ gehanteerd door de gemeente?
- Is er sprake van een beleid ten opzichte van minderheidsgroepen?
- Omgang met groepen als Marrons
  - Hoe gaat de gemeente om met groepen als Marrons?
  - Is hier de afgelopen jaren iets in veranderd?
  - Doet de gemeente iets om de Marroncultuur/Marronidentiteit te ondersteunen?
- Website BOEG: gemeente wil migrantenorganisaties ondersteunen om diversiteit en integratie te bevorderen. Hoe gebeurt dit?
- Is deze aanpak specifiek voor Utrecht?
- Heeft Utrecht contact met andere gemeentes waar veel Marrons wonen? Waarom wel/niet?

4. Verzoeken door Marrons

- Vraag van Marrons om ondersteuning door gemeente.
  - Vragen Marrons om een bijdrage/ondersteuning door de Gemeente Utrecht voor collectieve handelingen die aansluiten bij hun achtergrond?
- Soort verzoeken door Marrons in Utrecht.
  - Wat zijn dit voor verzoeken?
- Rol van migrantenzelforganisaties.

- Hoe dragen deze organisaties bij aan hun groepsvorming en –identiteit?
- Historie verzoeken door Marrons in Utrecht
  - Altijd zo geweest of recente trend?
- Hoeveelheid verzoeken door Marrons in Utrecht.
  - Hoeveel verzoeken door Marrons aan gemeente per maand/jaar?
- Politieke structuur in Utrecht: institutionele kansstructuur
  - Wat voor ruimte biedt de politieke beleidsstructuur van Utrecht voor verzoeken van minderheidsgroepen als de Marrons? Ondersteuning, subsidies, accommodaties, faciliteren, etc.
- Discursieve kansstructuur in Utrecht
  - Wat voor culturele opvattingen van burgerschap heersen in de gemeente? Aan wat voor criteria moeten inwoners van Utrecht voldoen voor ze volwaardige burgers zijn?
  - Is er een verschil tussen wat de gemeente vindt en wat burgers vinden?
  - Hoe hebben deze opvattingen van burgerschap invloed op verzoeken van Marrons en andere groepen?
- Andere betrokkenen
  - Zijn er andere actoren of groepen die betrokken zijn bij de verzoeken die groepen als Marrons doen? Wie zijn er naast de gemeente (stichting BOEG) en de Marrons betrokken?
- Vergelijkbaarheid (verzoeken van) Marrons in Utrecht met andere minderheidsgroepen.
  - Zijn er unieke eigenschappen die de Marrons en hun verzoeken kennen?
  - Zijn de Marrons en hun verzoeken vergelijkbaar met die van andere groepen in de Utrechtse samenleving?
- Belemmeringen en wensen
  - Zijn er op dit moment regelingen voor minderheidsgroepen als die van Marrons die niet goed lopen en/of die u zou willen veranderen?